MIESIĘCZNIK

Rachunkowość podatki

TREŚĆ NUMERU:

ROK III. NUMER 5 (23) MAJ 1949 CENA EGZ. 125 ZŁ

WYDAWCA: PAŃSTWOWE PRZEDSIĘBIORSTWO WYODRĘBNIONE
„POLSKIE WYDAWNICTWA GOSPODARCZE" WARSZAWA, UL. HOŻĄ 35

Inż. V. STIBIC (Praga)

Kilka uwag o księgowości przemysłowej *)

(Uwaga redakcji: artykuł dotyczy stosunków czeskich, jest jednak ciekawy i dla polskiego fachowca)

Księgowość przemysłową cechuje w ostatnich latach bardzo szybki rozwój. Jeszcze w 1945 roku nie posiadała większość przedsiębiorstw żadnej lub tylko fragmentarycznie zorganizowaną księgowość przemysłową, dostosowaną najczęściej do najniezbędniejszych potrzeb kalkulacyjnych, nie wystarczającą jednak jako środek kontroli sprawności przedsiębiorstwa. Stopniowe zakładanie księgowości przemysłowej tam, gdzie jej w ogóle nie było, a udoskonalanie w pozostałych przedsiębiorstwach szło i stale idzie w kierunku rozwoju od pierwotnych form metody narzuceniowej poprzez udoskonaloną formę cen rozliczeniowych, utrwalających przynajmniej częściowo wyniki gospodarcze poszczególnych stanowisk, aż do metody dojrzalszej, tzw. metody zupełnej, pozwalającej na uchwycenie wszystkich wzajemnych stosunków między stanowiskami. Tutaj rozwój ten jednak się nie zatrzymuje. Idzie dalej w kierunku popularyzacji metody zupełnej, tzn. do całkowitej księgowości stanowiskowej. Charakterystyczną cechą tej metody jest to, że podmiotami są w niej poszczególne stanowiska kosztów, na kontach których księguje się ich całkowity majątek i kapitał, nakłady i przychody i wynik gospodarczy. Metodę tę opracował dyr. Lazar. Spotkała się ona z nadzwyczajnym zainteresowaniem praktyków i nie wątpię, że wywrze ona decydujący wpływ na cały dalszy rozwój nie tylko księgowości przemysłowej, lecz również na rozwój rachunkowości. Zaprowadzenie całkowitej księgowości stanowiskowej wnosi do księgowości przemysłowej logiczną systematyczność, której jej brakowało w okresie, kiedy utrwalano tylko niektóre nakłady i przychody lub tylko niektóre części majątku i kapitału. Księgowość przemysłowa staje się uproszczonym obrazem księgowości finansowej (cała księgowość przemysłowa jest sumą szeregu bardzo prostych „księgowości finansowych" poszczególnych stanowisk) tak, że z powodzeniem może używać jej zasad a nawet jej jednolitego planu kont. Klasy 4—7 (w stosunkach polskich 5—8) odpadają jako zbędne i nielogiczne. Przy tym — co należy specjalnie podkreślić — nowa metoda nie powoduje żadnej komplikacji, raczej odwrotnie. Księgowość przemysłowa, kierująca się prostymi zasadami księgowości finansowej staje się łatwa do pojęcia i zrozumienia.

Duże uproszczenie można osiągnąć przez kontowanie pewnych części majątku lub kapitału, nakładów i przychodów najpierw na kontach jednego tylko stanowiska i przenoszenie ich stąd na resztę stanowisk, jako wewnętrznych świadczeń przedsiębiorstwa. Sposób ten prowadzi np. do wielkiego uproszczenia księgowania płac za czas nie przepracowany, wszystkich przymusowych i dobrowolnych świadczeń socjalnych itd., o ile te rodzaje kosztów kontuje się w ciężar jednego tylko stanowiska (stanowisko osobowe) i jeżeli stanowisko to w celu pokrycia powyższych nakładów „inkasuje" w każdym okresie od reszty stanowisk pewną ogólną sumę, obliczoną przy pomocy stawki procentowej z płacy podstawowej. Księgowanie na kontach reszty stanowisk uwalnia się w ten sposób od trudnego rozliczania międzyokresowego tych rodzajów kosztów i ich dokładnego a zbytecznego rozbijania. Sposób ten przedstawia dużą wartość dla decentralizacji księgowości przemysłowej, do której zdążamy, a której podstawowym warunkiem jest właśnie prostota i łatwość zrozumienia. Wydaje mi się, że metoda powyższa umożliwi, by rozwój szedł — zgodnie z amerykańską praktyką — w kierunku ograniczania liczby rodzajów kosztów, z których niektóre rozdrabniano dotychczas w księgowości przemysłowej ze zbytnią dokładnością.

Zupełna księgowość stanowiskowa umożliwi nie tylko konsekwentne przeprowadzenie decentralizacji w księgowości przemysłowej, lecz również zrealizowanie idei samorządu poszczególnych stanowisk (przy czym samorząd jest pojęciem organizacyjnym a nie księgowym). Pojęcie to jest zresztą jednym z najaktualniejszych zagadnień naszego przemysłu, po którym obiecujemy sobie uzyskać jak najlepsze wyniki, zwłaszcza o ile chodzi o podwyższenie sprawności i wydajności w przemyśle. Tutaj należy jednak sprostować błędne mniemanie, jakoby pod pojęcie samorządu podciągać należało tylko pewien określony system księgowości przemysłowej; właśnie całkowita księgowość stanowiskowa, obejmująca całość majątku i kapitału, wszystkie nakłady i przychody, jest najwyższym wyrazem księgowym zdrowej i właściwej idei samorządu.

Należy przyznać, że nie wszystkie przedsiębiorstwa dziś już posiadają warunki zaprowadzenia tej metody. Nie wolno nam zapominać, że metoda utrwalająca całokształt stosunków między stanowiskami a więc również oddawa-

*) Przedruk z czasop. „Podniková organisace v prumyslu" (1—III—49).

nie „robót w toku“ z jednej fazy produkcyjnej do drugiej, musi być oparta na systemie cen rozliczeniowych, ustalanych dla każdego rodzaju wyrobu i dla każdego przejścia ze stanowiska na stanowisko z osobna. Metody tej można więc użyć z powodzeniem w przedsiębiorstwach nastawionych na produkcję kilku tylko gatunków wyrobów, które się stale powtarzają, natrafi jednak na trudności przy produkcjł dużej ilości zróżnicowanych wyrobów, zwłaszcza w wypadku, gdy produkcja ich się nie powtarza (produkcja jednostkowa, na zamówienie). Do poważnych zadań należeć więc będzie rozwiązanie tego probemu w ten sposób, aby metody tej można było użyć również w przedsiębiorstwach nie posiadających odpowiednich dla niej warunków. W niektórych przedsiębiorstwach dokona się tego przez reorganizację (np. przez zmianę stanowisk, tworzonych z punktu widzenia technologicznego, na stanowiska z zamkniętą produkcją tegoż wyrobu), lecz największym zadaniem będzie uproszczenie programów produkcyjnych. Uproszczenie programów produkcyjnych przyniesie bowiem nie tylko wielkie udogodnienia techniczne (możliwość wykorzystania wszystkich udogodnień produkcji masowej), lecz również pewne korzyści gospodarcze. Im prostszy będzie program produkcyjny, tym prostszym, a zarazem doskonalszym stanie się planowanie techniczne i kontrola, a w konsekwencji prościej będzie się przedstawiała księgowość przemysłowa, kalkulacja i budżetowanie. Nic więc dziwnego, że najdojrzalszą rachunkowość znajdujemy zazwyczaj w przedsiębiorstwach o masowej produkcji.

Jednym z dalszych problemów, wymagającym rozwązania, jest kwestia cen rozliczeniowych w księgowości przemysłowej (w kalkulacji i budżetowaniu). O ile w przeszłości zaobserwować mogliśmy widoczny rozwój cen rozliczeniowych, będących jedynie namiastką cen efektywnych, aż do wartości określonych według zasad obiektywnych (np. aż do cen normalnych), o tyle dalszy rozwój tych cen rozliczeniowych pozostaje jeszcze kwestią nierozwiązaną.

Dziś przeciwstawiają się sobie dwa zapatrywania. Dla jednych teoretyków cena rozliczeniowa ma być konsekwentną ceną budżetową, tzn. ma pokrywać efektywne nakłady planowane. Rozwiązanie to ma tę dobrą stronę, że powstała różnica stanowi przekroczenie lub niewykonanie planu, za które w większości wypadków ponosi odpowiedzialność stanowisko. Z drugiej jednak strony rozwiązanie to posiada tę ujemną cechę, że dla takich samych rodzajów świadczeń istnieje w różnych przedsiębiorstwach różna cena rozliczeniowa, co całkowicie uniemożliwia porównywanie. Wprawdzie można by tutaj zarzucić, że w pierwszym wypadku będą powstawały w poszczególnych przedsiębiorstwach i na poszczególnych stanowiskach nieuzasadnione zyski lub straty — lecz nawet w wypadku, gdy te różnice, spowodowane lepszymi lub gorszymi warunkami, będą wykazywane księgowo, nie znaczy to jeszcze, że zostaną przedsiębiorstwu lub stanowisku definitywnie przyznane. Z tego powodu należałoby się raczej posługiwać w przyszłości jednolitymi cenami rozliczeniowymi, jednakowymi dla wszystkich przedsiębiorstw dla danych świadczeń.

Na koniec jeszcze jedna uwaga na marginesie cen rozliczeniowych i ich stosowania. Ceny rozliczeniowe jednolite mogą się w końcu stać najlepszym narzędziem porównywalności sprawności i gospodarności poszczególnych przedsiębiorstw, środkiem lepszym niż różne wskaźniki, których używa się dotąd w tym celu i to niedość krytycznie. Nie można negować praktycznego znaczenia wskaźników, zwłaszcza dla porównań chronologicznych, lecz nie możemy ich uważać za uniwersalny środek porównawczy różnych stanowisk lub nawet przedsiębiorstw i za środek dość pewnej krytyki ich lepszej lub gorszej gospodarności. Należy oczywiście znać stosunek robotników do urzędników, stosunek godzin odpracowanych do nie przepracowanych, wartość produkcji na jednego zatrudnionego itd., gdy jednak w końcu należy ocenić gospodarność np. trzech przedsiębiorstw, produkujących ten sam wyrób, wtedy na pewno uznamy za najlepsze to przedsiębiorstwo, które ten wyrób wyprodukuje przy najniższych kosztach na jednostkę, a więc za najniższą cenę. Przy tej ocenie obojętny nam będzie stosunek robotników do urzędników lub wartość produkcji na jednego zatrudnionego. Cena — w naszym wypadku jednolita cena rozliczeniowa i odchylenia od niej — jest jedynym niezawodnym i ogólnym wskaźnikiem gospodarności, jest wskaźnikiem, obejmującym wszystkie warunki, wykazywane przez poszczególne wskaźniki.

(tłum. K. Heczko, Kraków)

Dr MARIAN FRANK (Katowice)

Próba graficznej sprawozdawczości z wykonania planu przemysłowo-finansowego

(część druga) *)

Jest rzeczą jasną, że dla opracowania sprawozdawczości, komórki opracowujące plan i jego wykonanie ze strony technicznej i finansowej, muszą otrzymywać szereg danych z terenu całego przedsiębiorstwa.

Zagadnienie to nie jest tematem niniejszego artykułu i należy przyjąć, że przedsiębiorstwo ma zorganizowany sposób zbierania materiału sprawozdawczego z terenu. Chodzi natomiast o opracowanie ogólnej formy sprawozdawczości z bieżącego wykonania planu. Jaką formę winna przyjąć sprawozdawczość z wykonywania poszczególnych wzorów planu finansowo-przemysłowego na rok 1949? Najbardziej korzystną formą wydaje się opracowanie dla każdego wzoru planu jednego lub kilku arkuszy omówionych niżej.

Na załączniku nr 2 podane jest z jednej strony zestawienie cyfrowe, z drugiej strony przedstawienie danych cyfrowych graficznie. Aby zmniejszyć ilość arkuszy, odnoszących się w konkretnym przykładzie do produkcji węgla i artykułów z nim związanych, nie trzeba przygotowywać dla każdego produktu osobnego arkusza, ale posługując się w zestawieniu cyfrowym czterema kolumnami, a w wykresie czterema osiami — nanosić na dany arkusz liczby dotyczące kilku produktów.

Opracowanie tego systemu sprawozdawczości opiera się na założeniu, że w każdym większym przedsiębiorstwie przemysłowym istnieje aparat do kopiowania. Wówczas arkusz zostaje wyrysowany na kalce z tym, że jeśli jest to możliwe — zarówno cyfry dotyczące planowania jak i graficzne przedstawienie planu naniesione zostają od razu na kalkę. W miesiącu lutym, kiedy znane są już wyniki efektywne miesiąca stycznia, nanosi się je na kalkę i fotografuje dane planowane na cały rok lub tylko kwartał oraz wykonanie za styczeń. W ten sposób każda komórka kierownicza otrzymuje w końcu miesiąca następującego po okresie sprawozdawczym, zeszyt fotokopii z wykonania poszczególnych wzorów planu w miesiącu styczniu. Kalki są natomiast przechowywane w dziale opracowującym tę sprawozdawczość. W miesiącu marcu do liczb wykonania za miesiąc styczeń dopisuje się liczby wykonania za miesiąc luty oraz dorysowuje się graficzny obraz wykonania planu z miesiąca lutego w poszczególnych wzorach planu i znowu oddaje do kopiowania, rozsyłając kopie komórkom, które winny sprawozdania otrzymać.

Ujemną stroną tego sposobu jest to, że komórki otrzymują co miesiąc nowy komplet arkuszy, przy czym arkusze z miesiąca stycznia stają się już właściwie niepotrzebne, bo nadesłany w miesiącu marcu zeszyt obejmuje dane i za miesiąc styczeń i luty. Z drugiej strony sposób ten jest korzystny, nie potrzeba bowiem posiadać tablic z różnych miesięcy, czy też uzupełniać ich, bowiem zestawienie ostatnie obejmuje wszystkie fazy początku roku. W miesiącu styczniu czy lutym 1950 arkusze sprawozdawcze za miesiąc grudzień przedstawiać będą pełne wykonanie roczne i wtedy kalki przestaną być potrzebne.

Tak wygląda techniczna strona omawianej sprawozdawczości, która przy stosunkowo niedużym koszcie papieru światłoczułego (ca 4 zł odcinek, odpowiadający formatowi A4) pozwoli na duże oszczędności w pracy ludzkiej i na uniknięcie omyłek przy przepisywaniu.

Załącznik nr 3 przedstawia uzupełnianie poprzedniego wzoru i pozwala na stwierdzenie, że w każdym miesiącu będziemy mieli aktualny przegląd wykonania poszczególnych odcinków planu.

W zeszytach, przeznaczonych dla naczelnych dyrektorów zjednoczeń, centralnych zarządów, można linie planowania pociągnąć kolorem czerwonym, wykonania — czarnym, aby czynniki kierownicze, dysponujące małą ilością czasu, a jednocześnie najbardziej zainteresowane wykonaniem planu, mogły jednym rzutem oka obejmować wykonanie planu.

Trudność zasadniczą stanowi ustalenie, ile i jakich arkuszy opracować dla poszczególnych wzorów planu przemysłowo-finansowego na rok 1949? Z jednej bowiem strony chodzi o to, aby sprawozdanie było możliwie jak najbardziej wyczerpujące i obejmowało wszystko lub prawie wszystko, co jest rozpracowane w poszczególnych wzorach planu, z drugiej strony chodzi o ograniczenie ilości arkuszy. Ten kompromis w rozpracowaniu praktycznym doprowadzić może do następujących ustaleń:

Wzór nr 1 — produkcja, ilość ton;

arkusz dla 4 artykułów, np. węgiel kamienny, węgiel brunatny, brykiety z węgla kamiennego, brykiety z węgla brunatnego;

*) Część pierwsza niniejszego artykułu zamieszczona została w numerze kwietniowym czasopisma.

arkusz dla 4 dalszych artykułów, np. koks, gaz koksowniczy, prąd, wyroby ceramiczne;

Wzór nr 2 — produkcja według wartości:
arkusz dla 4 produktów, np. węgiel kamienny, węgiel brunatny, brykiety z węgla kamiennego, brykiety z węgla brunatnego (wartość produkcji w tysiącach złotych);
arkusz dla 4 produktów, np. koks, gaz koksowniczy, prąd, cegła czerwona (wartość produkcji w tysiącach złotych);

Wzór nr 3 — zatrudnienie planowane i rzeczywiste:
3 arkusze dla grupy przemysłowej, nieprzemysłowej i inwestycyjnej, w każdym arkuszu 3 rodzaje danych:
— pracowniko-godziny w tysiącach;
— przeciętna liczba godzin przepracowanych na 1 pracownika;
— ilość pracowników.

Wzór nr 4 — płace według składników:
6 arkuszy dla grupy: przemysłowej, nieprzemysłowej i inwestycyjnej. Na każdym arkuszu płace ujęte w 4-rech zasadniczych grupach:
— płace podstawowe,
— nadwyżki akordowe,
— premie i
— inne.
Dalsze 3 arkusze dla grupy przemysłowej, nieprzemysłowej i inwestycyjnej, przy czym każdy arkusz obejmuje badanie trzech następnych wskaźników:
— przeciętnych płac pracowników fizycznych na godzinę,
— przeciętnych płac pracowników umysłowych,
— płac ogólnych.

Wzór nr 5 — świadczenia socjalne ogółem i przeciętnie:
3 arkusze dla grup: przemysłowej, nieprzemysłowej i inwestycyjnej, obejmujące na każdym:
— przeciętne świadczenia miesięczne na pracowników fizycznych,
— przeciętne świadczenia miesięczne na pracowników umysłowych,
— łączne świadczenia.

Wzór nr 6 — wskaźniki pracy:
Na arkuszu 1-szym: wartość produkcji według cen z roku 1947,
ilość dniówek robotników produkcyjnych,
ilość dniówek grupy przemysłowej,
Na arkuszu 2-gim: wartość produkcyjna na dniówkę robotnika produkcyjnego według cen roku 1947,
wartość produkcyjna na 1 dniówkę pracowników grupy przemysłowej wg cen 1947 r.,
wydajność (w przemyśle węglowym w kg) na 1 dniówkę robotnika produkcyjnego,
wydajność na 1 dniówkę pracownika grupy przemysłowej.

Wzór nr 11 — plan średnich kosztów własnych:
obejmuje na szeregu arkuszy najważniejsze artykuły danego przemysłu. W przemyśle węglowym niezbędne są arkusze dla węgla kamiennego, brunatnego, brykietów z węgla kamiennego, brykietów z węgla brunatnego, koksu i energii;

Wzór nr 7 — plan zużycia energii:
Rozdzielony musi być na inwestycje i eksploatacje. Umieszczony wobec tego na 2-ch kompletach, każdy po 3 arkusze:
na arkuszu 1 — zużycie energii
— energia własna
— energia obca
na arkuszu 2 — wartość energii własnej
— koszt energii obcej
— razem wartość energii.

Wzór nr 12 — istniałby jedynie w Centralnym Zarządzie.

Wzór nr 13 — jako zestawienie zbiorcze w tym rozpracowaniu nie wchodzi w rachubę, jest bowiem szczegółowo opracowany w innych arkuszach.

Wzór nr 14 zbiorczy plan zatrudnienia i płac — nie potrzebuje być rozpracowany na arkuszach osobnych, był bowiem opracowany we wzorze 4-tym.

Wzór nr 15 — zbiorczy plan może nie być opracowywany graficznie, ponieważ najciekawsze jego dane mieściły się we wzorze nr 5.

Wzór nr 16 — Dla wzoru tego należałoby opracować 6 arkuszy: po 2 dla zużycia, zapasów i zakupu.
W arkuszu 1-szym i 2-gim należałoby umieścić **zużycie:**
— materiałów do wytwarzania,
— materiałów technicznych ruchu,
— opakowania wysyłkowego,
— towarów handlowych, innych i ogółem.
W arkuszu 3-cim i 4-tym przewidywane **zapasy:**
— materiałów do wytwarzania,
— materiałów technicznych ruchu,
— materiałów opakowania,
— towarów handlowych, innych i
— ogółem.
W arkuszu 5-tym i 6-tym — **zakup:**
— materiałów do wytwarzania,
— materiałów do ruchu,
— materiałów do opakowania,
— towarów handlowych,
— towarów innych i
— ogółem.

Wzór nr 17 — dotyczący prac inwestycyjnych:

Opracowany musiałby być na trzech arkuszach:

Na arkuszu 1-szym — nowe inwestycje, kapitalne remonty oraz razem inwestycje i kapitalne remonty w tysiącach złotych.

Arkusz 2-gi i 3-ci obejmowałby te same dane z tym, że

— na arkuszu 2-gim odnosiłyby się one do prac wykonanych przez przedsiębiorstwa budowlane i montażowe;
— na arkuszu 3-cim — do wykonanych we własnym zakresie.

Wzór nr 18 — dotyczący odpisów amortyzacyjnych, wymaga:

na jednym arkuszu — obserwacji dokonywania odpisów bieżących w poszczególnych miesiącach oraz

— stwierdzenia, czy kapitalne remonty, nowe inwestycje, wykonywane są zgodnie z planem zwiększeń wartości w r. 1949, oraz czy ubytki nie przekraczają planu.

Wzór nr 19 — rozpracowanie jego musi nastąpić na kilku arkuszach, przy czym robociznę wraz ze świadczeniami robotniczymi oraz świadczenia i pensje dla rodzin robotniczych można traktować jako dwie odrębne sumy, wzgl. rozdzielić je na cztery zasadnicze składniki, jak:

— robociznę właściwą, bezpośrednią i pośrednią,
— świadczenia socjalne,
— ubezpieczenia społeczne,
— fundusz akcji socjalnej;

Na pozostałych arkuszach należałoby pomieścić:

— materiały do wytwarzania,
— energię obcą,
— materiały na cele ogólne,
— podatki i opłaty publiczne,
— różne koszty ogólne,
— odpisy i koszty kalkulowane,
— koszty specjalne.

Dalsze rozbicie bardzo wskazane, ale niekonieczne. Konieczne natomiast wydaje się obserwowanie na jednym arkuszu 4-rech zasadniczych części wzoru nr 19, a mianowicie:

— kosztów operacyjnych,
— inwestycji i kapitalnych remontów wykonanych sposobem gospodarczym,
— nakładów i kosztów pozaoperacyjnych oraz
— kosztów finansowych.

Wzór nr 20 — wymaga obserwowania, czy koszt całkowity produktów nie przekracza planu oraz czy wpływy za towar odstąpiony Centrali Zbytu według cen rozliczeniowych fabrycznych kształtują się zgodnie z planem. Obserwacji wymagałoby również porównanie rozliczeniowe ceny fabrycznej — faktycznej z planowaną. Ilość arkuszy zależy od ilości produktów, co do których dane te chcemy obserwować, np. w przemyśle węglowym wymagałoby to osobnych arkuszy dla węgla kamiennego, brunatnego, brykietów z węgla kamiennego, brunatnego, koksu, gazu koksowniczego, energii elektrycznej, cegły i wyrobów ceramicznych.

Wzór nr 21 — We wzorze 21 — w zbiorczym planie wpływów i wydatków na rok 1949, obserwacji wymagałyby wpływy i wydatki dokonywane w ciągu roku 1949.

Jeśli chodzi o wpływy, to na poszczególnych arkuszach należałoby miesięcznie kontrolować:

— wpływy ze sprzedanej produkcji,
— wpływy ze sprzedanych towarów handlowych,
— wpływy ze sprzedaży obiektów majątkowych,
— środki otrzymane i dotacje z funduszów scentralizowanych.

W wydatkach:

— wydatki według planu w grupach od 1—10, albo ogólnie albo szczegółowo, a następnie ogólnie,
— wydatki na inwestycje i kapitalne remonty,
— środki odprowadzone i
— wpłaty na fundusze scentralizowane.

Jest rzeczą jasną, że ze względu na wykonanie wzoru nr 21 należałoby również sprawdzić wykonanie rubryk 5-tej i 12-tej w poszczególnych grupach.

Wzór nr 22 — obejmujący normatywy środków obrotowych, wymagałby na 3-ch arkuszach obserwacji:

— kasy, banków, materiałów do wytwarzania, materiałów technicznych ruchu, opakowania, odpadków wartościowych, robót w toku, wyrobów półgotowych i gotowych.

Wzór nr 23 — przedstawiający wynik działalności gospodarczej wymagałby kontrolowania na podstawie miesięcznych bilansów, dochodów operacyjnych, sprzedaży towarów handlowych, dochodów nadzwyczajnych z obiektów pozazakładowych, finansowych, nakładów operacyjnych, sprzedaży towarów handlowych, nakładów i strat nadzwyczajnych obiektów pozazakładowych, finansowych.

Wzór nr 24 — Jeśli chodzi o wzór nr 24, który przedstawia zbiorczy bilans na rok 1949, to zaplanowane w roku 1949 kwoty stanowią limity dla kształtowania się składników majątkowych.

Na poszczególnych arkuszach należałoby ująć:

— majątek trwały,

— majątek obrotowy normowany i

— majątek obrotowy nie normowany.

Jeśli chodzi o stronę pasywną, można ograniczyć się do obserwowania:

— kapitałów własnych i zrównanych z własnymi i

— kapitałów obcych.

Bardziej jednak słuszne wydaje się obserwowanie przynajmniej głównych grup, w szczególności kredytów inwestycyjnych, środków otrzymanych, kredytów N. B. P. na utrzymanie środków obrotowych i zobowiązań długoterminowych prócz inwestycji.

Przykład rozpracowania jednego wzoru planu na kilku arkuszach przedstawia załącznik nr 4.

Materiały do opracowania arkuszy dać muszą działy planowania technicznego i finansowego. Jest rzeczą prawie pewną, że znaczną część danych tych działy te posiadają, bowiem analiza wykonania planów w większości przedsiębiorstw jest już dość znacznie posunięta naprzód, jeśliby ich nie miały, muszą zorganizować ich dopływ. Pewne trudności może stwarzać badanie wydatków i dochodów ze wzoru 21, trudności te jednak nie będą tak duże, aby nie można ich było pokonać. Zorganizowanie dopływu materiałów i ustalenie terminarza wpływu poszczególnych zestawień stanowią prace wstępne, warunkujące wykonanie sprawozdawczości. Trudność dalszą stanowić może wspomniane już porzednio rozpracowanie planu rocznego na poszczególne miesiące. Trudność ta może powstać już we wzorze 1, gdy chodzi o rozdział planowanej produkcji na poszczególne miesiące. Technicy opracowując dla Dep. Planowania kwartalne plany produkcyjne nie chcą wychodzić z planowaniem poza okres trzymiesięczny. Można się na to zgodzić, wtedy nie naniesiemy od razu całego roku, tylko otwierający się przed nami nowy kwartał (jest rzeczą jasną, że plany kwartalne muszą dać w sumie co najmniej plan roczny). Podobne trudności napotkać można przy rozpracowaniu zatrudnienia, gdzie wpływ sezonowego odpływu pracowników może stwarzać trudności w ustaleniu planów miesięcznych. Opierając się na danych faktycznych poszczególnych miesięcy lat ubiegłych, można tę trudność usunąć. Opierając się na danych z lat ubiegłych, można rozpracować planowanie płac według składników, płace przeciętne, świadczenia socjalne.

Reasumując korzyści z wprowadzenia tego rodzaju sprawozdawczości z wykonania planu przemysłowego na rok 1949, stwierdzić należy, że:

1) nie stanowi ona nowego obciążenia pracą, badanie bowiem wykonania poszczególnych części planów należy do obowiązków działów, zajmujących się planowaniem technicznym i finansowym;

2) dokładność (zestawienia liczbowe) i przejrzystość (wykresy) stwarzają specjalne zalety tej formy sprawozdawczości;

3) przegląd i analiza wykonania poszczególnych wzorów planu jest wyczerpująca i obejmuje całokształt zagadnień gospodarczych przedsiębiorstwa, pracującego według planu;

4) mając do dyspozycji dane aktualne z ostatniego miesiąca oraz kształtowanie się ich od początku roku, uzyskuje się nowy środek do kierowania przedsiębiorstwem i zbliżenia wyników osiągniętych do planowanych lub ustalenia powodów odchyleń;

5) wykonywanie matryc sprawozdawczości na kalkach, a co za tym idzie, możność posiadania dostatecznej ilości odbitek pociągają za sobą:

a) dostarczenie wszystkim komórkom wykonującym plan i czynnikom kierującym przedsiębiorstwem bieżących sprawozdań z wykonania wszystkich części planu;

b) przyzwyczajenie do tego, że plan obejmuje całokształt zagadnień technicznych i finansowych i wykonanie całego planu jest ściśle związane z wykonaniem poszczególnych części;

c) wprowadzenie zasady odpowiedzialności za wykonanie poszczególnych części planu;

d) stworzenie przez przegląd miesięcznych wykonań podstaw analitycznych do opracowań nowych planów;

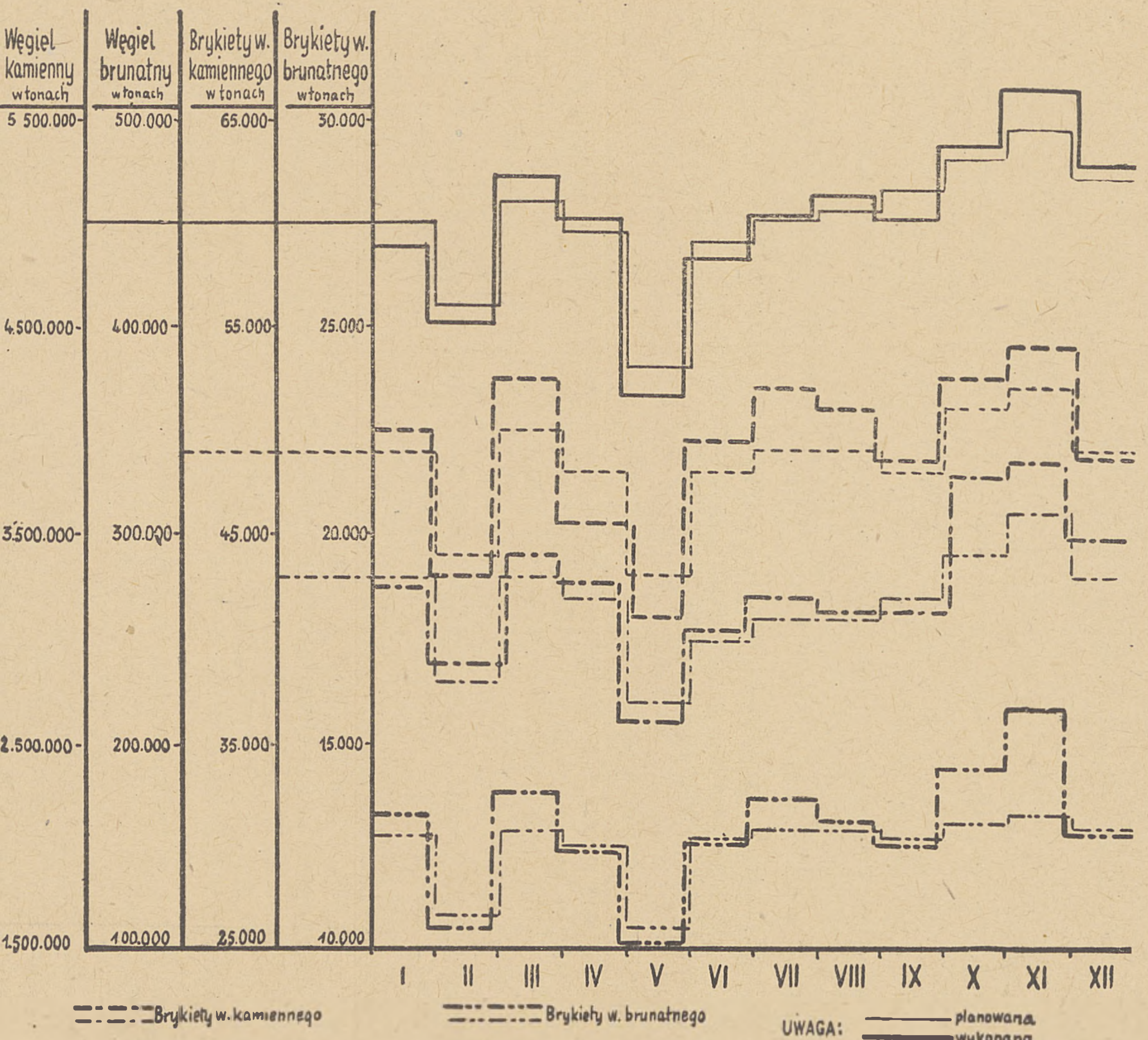
e) dostarczenie komórkom odgórnym wyczerpujących bieżących danych co do wykonania planu i umożliwienie im wydawania zarządzeń, wynikających z porównania planów i wykonania;

f) dostarczanie sprawozdawczości w stale aktualnej formie, obejmującej wykonania w poszczególnych miesiącach i od początku roku i czyniącej zbędnymi uzupełnianie, przepisywanie czy sumowanie danych.

zał. nr 2

Produkcja w 1949 r.

M-c		Węgiel kamienny w tonach	Węgiel brunatny w tonach	Brykiety węgla kamiennego w tonach	Brykiety węgla brunatnego w tonach
I	planowana	5.000.000	340.000	43.000	12.800
	wykonana	4.880.000	350.000	42.500	13.300
II	p	4.600.000	290.000	38.000	10.800
	w	4.510.000	280.000	38.900	10.500
III	p.	5.100.000	350.000	43.000	12.900
	w.	5.230.000	375.000	44.100	13.800
IV	p.	4.950.000	330.000	42.000	12.500
	w.	5.020.000	305.000	42.800	12.300
V	p.	4.300.000	280.000	37.000	10.500
	w.	4.150.000	260.000	36.200	10.100
VI	p.	4.900.000	330.000	40.000	12.700
	w.	4.820.000	345.000	40.500	12.600
VII	p.	5.000.000	340.000	41.000	12.900
	w.	5.090.000	370.000	42.100	13.700
VIII	p.	5.050.000	340.000	41.000	12.900
	w.	5.130.000	360.000	41.300	13.100
IX	p.	5.150.000	330.000	42.000	12.700
	w.	5.020.000	335.000	41.400	12.500
X	p.	5.300.000	360.000	44.000	13.100
	w.	5.370.000	375.000	47.900	14.400
XI	p.	5.450.000	370.000	46.000	13.300
	w.	5.650.000	390.000	48.500	15.900
XII	p.	5.200.000	340.000	43.000	12.900
	w.	5.280.000	335.000	44.800	12.800
Rok 1949	p	60.000.000	4.000.000	500.000	150.000
	w	60.150.000	4.080.000	511.000	155.000

Węgiel kamienny — Węgiel brunatny — Brykiety w. kamiennego — Brykiety w. brunatnego

UWAGA: planowana, wykonana

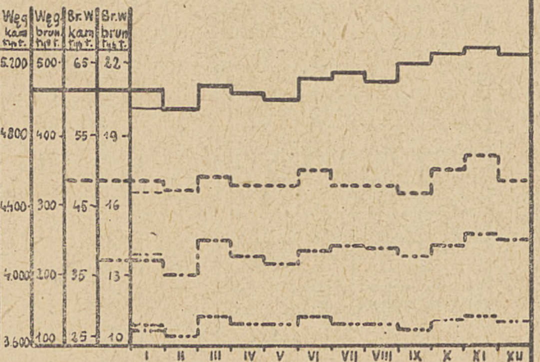
ŹRÓDŁA: Dział Planowania i Dział Górniczy.

OPRACOWANIE GRAFICZNE: Strzoda, Szczepańczyk

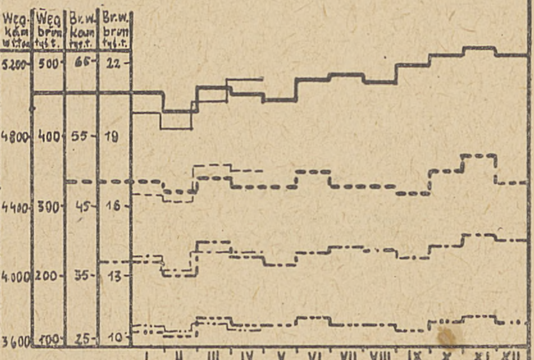
zał. nr 3

Wykonanie arkusza produkcji w poszczególnych miesiącach 1949 roku.

w miesiącu styczniu

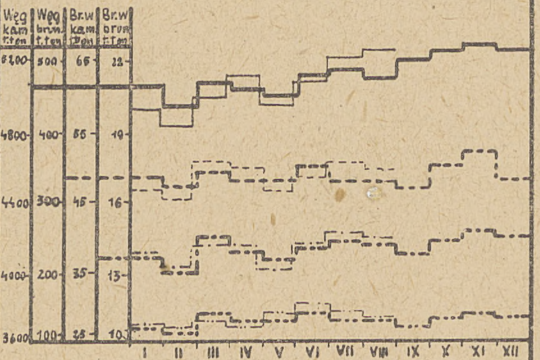

w miesiącu kwietniu

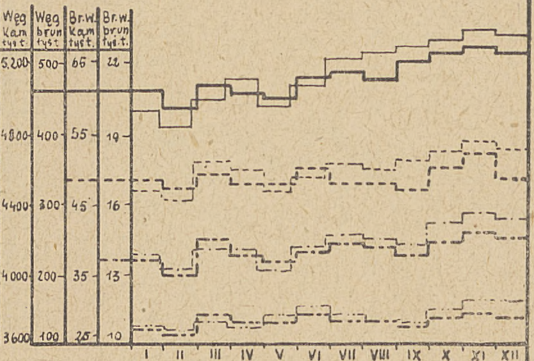

Węgiel kamienny
Węgiel brunatny
Brykiety węgla kamiennego
Brykiety węgla brunatnego
produkcja planowana
produkcja wykonana

w miesiącu sierpniu

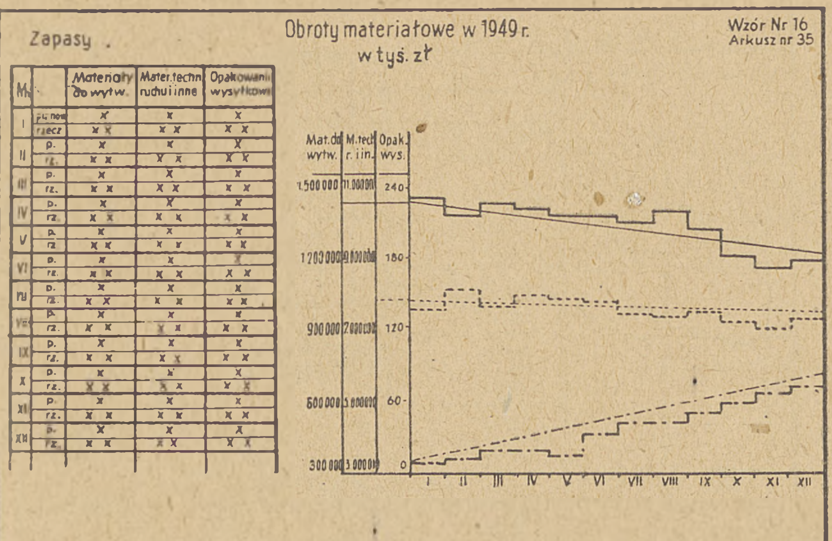
w miesiącu grudniu

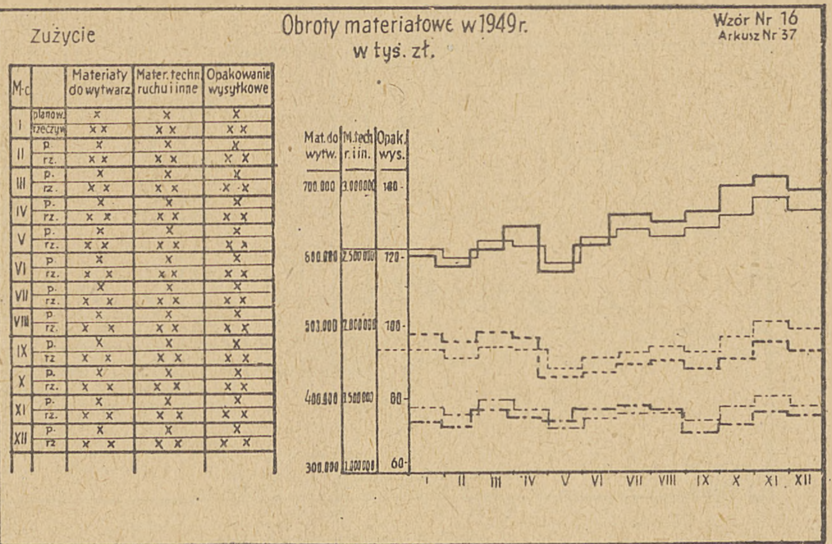

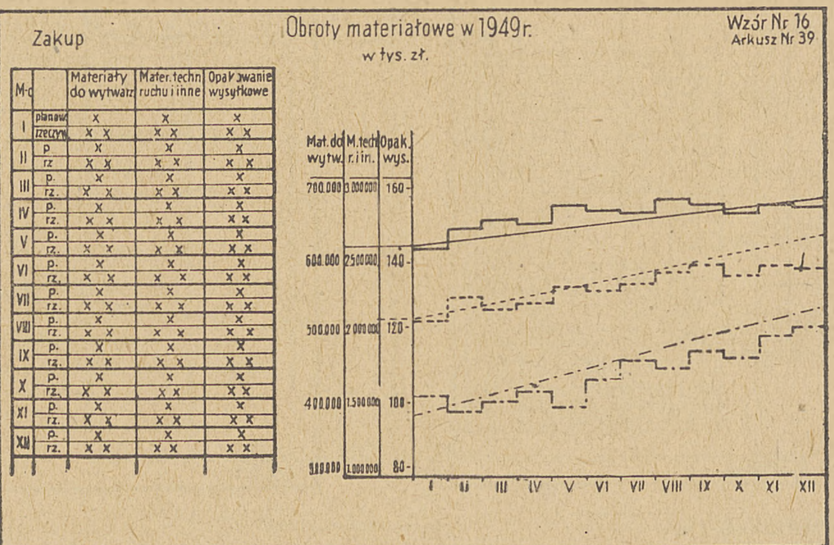
UPRACOWANIE GRAFICZNE: Strzoda, Szczepańczyk

Wykonanie arkuszy obrotów materiałowych na rok 1949.

zał. nr 4.

Materiały do wytwarzania
Materiały techn. ruchu i inne
Opakowanie wysyłkowe

planowane
rzeczywiste

OPRACOWANIE GRAFICZNE Strzoda Szczepanczyk

Bilans płynności

(część druga*)

Technika sporządzania rachunku płynności

Konieczne do ustalenia bilansu płynności zestawienie różnic bilansowych i rachunek zysków i strat wbudowuje się w znaną nam tabelę zamknięcia. Układ kont w tabeli musi być taki, aby umożliwiał połączenie różnic bilansowych przeciwstawnych pozycji zapasowych (bo tej metody zwykle się używa) z pozycjami rachunku wyników, pozostawiając na uboczu te różnice, które pochodzą z kont reprezentujących środki płynne przedsiębiorstwa. A więc osobny człon kolumny poświęconej rachunkowi płynności w rozszerzonej tabeli zamknięcia stanowić będą — w zależności od wybranego typu rachunku płynności — kasa i banki lub kasa, banki i towary, wreszcie kasa i banki + dłużnicy — wierzyciele itp. Przez dodanie różnic bilansowych do pozycji rachunku wyników, wprowadzonego tu celem objaśnienia powstania tychże, otrzymujemy obie strony bilansu płynności.

Oto wzór do naszego przykładu:

Konta	I		II		III = I — II		IV		V = III — IV		
	Bilans zamknięcia		Bilans otwarcia		Różnice bilansowe		Bilans wynikowy		Bilans płynności		
	Aktywa	Pasywa	Aktywa	Pasywa	+ A — P	— A + P	Wydatki + cz. zysk	Dochód	Ubytek zużycie	Przyrost źródła	
Kasa	19		10		9				9		I
Towary	18		20			2				2	I
Majątek stały	25		30			5	1			4	II
Kredyty		4				4				4	II
Kapitał		58		60	2		2		4		II
	62	62	60	60	11	11					II
Koszty towarowe							7		7		II
Dochód ze sprzedaży								12		12	II
Koszty i odsetki							2		2		II
							12	12	22	22	

+ A = przyrost aktywów
— P = ubytek pasywów

Z pozycji kolumny V otrzymamy następujący bilans płynności:

I. **Zmiany w stanie środków płynnych**

Przyrost stanu kasy	9
Ubytek stanu towarów	2
Przyrost netto środków płynnych . .	7

II. **Zdarzenia kształtujące płynność**

1. Źródła środków płynnych:		
dochód ze sprzed. towarów	12	
pożyczka	4	
przewartościowanie majątku stałego	4	20
2. Zużycie środków płynnych:		
koszty towarowe	7	
koszty i odsetki	2	
spłaty kapitałowe	4	13
Przyrost netto środków płynnych		7

*) Część pierwsza niniejszego artykułu zamieszczona została w numerze kwietniowym czasopisma.

Jeżeli do środków płynnych zaliczymy tylko kasę a towary przejdą do przeciwstawnych pozycji zapasowych, zajdzie w układzie bilansu płynności następująca zmiana:

V

	Bilans płynności	
	Ubytek zużycie	Przyrost źródła
Kasa	9	
Towary	5	
Majątek stały		4
Kredyty		4
Kapitał	4	
Dochód ze sprzedaży		12
Koszty i odsetki	2	
	20	20

Przyrost środków płynnych reprezentowanych przez zmianę stanu kasy (9) przeprowadzony zostanie w bilansie płynności następująco:

I. **Zmiana w stanie środków płynnych**		II. **Źródła środków płynnych:**		
		dochód ze sprzedaży	12	
Przyrost stanu kasy	9	+ pożyczka	4	
		+ przewart. majątku stałego . .	4	20
		Zużycie środków płynnych		
		zakup towarów	5	
		+ koszty i odsetki	2	
		+ spłata kapitału	4	11
Przyrost netto środków płynnych . .	9	Przyrost netto środków płynnych		9

Ustalmy teraz

zależności między typami bilansu płynności a typami rachunku wyników.

Wśród wymienionych na wstępie pięciu rodzajów rachunku płynności najczęściej stosuje się następujące trzy: 1. uwzględniający tylko środki płynne; 2. oparty o różnicę: pieniądz + dłużnicy — wierzyciele; 3. wyprowadzający tzw. net working capital, tj. różnicę między całkowitym majątkiem obrotowym a zadłużeniem krótkoterminowym.

Pytanie teraz, który ze znanych nam rachunków wyników nadaje się najlepiej do każdego z tych trzech rodzajów bilansu płynności?

Otóż rachunek wyników brutto (wpływy i nakłady brutto) łączyć należy z pierwszym i drugim typem bilansu płynności.

Rachunek wyników netto, wyprowadzający zysk brutto ze sprzedaży, tj. różnicę między sumą utargów a kosztami towarowymi przy uwzględnieniu zmiany w stanie zapasów, łączyć można z trzecim typem rachunku płynności.

Przykłady najważniejszych typów bilansu płynności

Na przytoczonym niżej przykładzie bilansu przedsiębiorstwa przemysłowego przedstawione zostaną dwa najczęściej używane w praktyce typy bilansu płynności, których przedmiotem są:

A — gotówka

B — gotówka + pretensje — długi.

Bilans wyników przedsiębiorstwa przemysłowego brzmi:

Utarg netto ze sprzedaży . .		373
Produkcja własnego majątku stał.		5
Zużycie surowców . . .	100	
Zużycie materiałów pomocn. .	9	
Robocizna	120	
Koszty sprzedaży	18	
Koszty	53	
Odpisy majątku stałego . .	8	
Przyrost półfabrykatów . .		10
Przyrost wyrobów gotowych .		16
	308	404
Zysk	96	
	404	404

	Różnice bilansowe + A − P	Różnice bilansowe − A + P	Rachunek wyników: Rozwiązanie A	Rachunek wyników: Rozwiązanie B	Rachunek wyników: Rozwiąz. C
Kasa		49			
Dłużnicy	20		Różnice bilansowe, do których należy dodać rk wyników		
Delkredere . . .		7			
Dostawcy surowca	4				
Zobowiązania z tyt. wynagrodzeń		1			
Surowce	6			Różnice bilansowe, do których należy dodać rk wyników	
Materiały pomoc. .	10				
Półfabrykaty . .	10				
Fabrykaty	16				
Majątek stały . .	20				Różnice bilansowe, do których należy dodać rk wyników
Odpisy		8			
Kapitał		21			
	86	86			

Rozwiązanie A

Wydatki na surowiec (100 + 6 + 4)	110	Wpływy ze sprzedaży (373 — 20 + 7)	360
Wydatki na materiały pomoc. (9 + 10)	19	Wpływy łączne	360
Robocizna (120 — 1)	119	Ubytek zapasu gotówki	49
Koszty sprzedaży	18		
Koszty	53		
Wydatki na majątek stały (20 — 5)	15		
Przelew zysku (96 — 21)	75		
suma wydatków	409		409

Bilans ten udowadnia spadek płynności, równający się ubytkowi stanu kasy (— 49).

Rozwiązanie B

Zmiana stanu gotówki	— 49
+ pretensje (20 — 7)	+ 13
— długi (+ 4 — 1)	+ 3
Łączny ubytek środków płynnych . .	33

Dochód ze sprzedaży		373
mniej:		
zakup surowca (100 + 6)	106	
zakup mat. pom. (9 + 10)	19	
robocizna	120	
kosz. sprzedaży	18	
koszty	53	316
Przyrost środków płynnych z obrotu towarowego		57
+ sprzedaż maj. stał.	—	
— przejęte długi hip.	—	—
+ wkłady kapitałowe	—	
— zwroty kapitałowe (96 — 21)	75	
Ubytek środków płynnych z ruchu majątku stałego i kapitałów . .	—	75
Ubytek netto środków płynnych z ruchu towarów, majątku stałego i kapitałów		18
Zakup majątku stałego (20 — 5)	15	
mniej:		
przejęte długi hip.	—	15
Łączny ubytek środków płynnych		33

(na podstawie materiałów zagranicznych opracowała mgr M. Bogdanowicz Kraków).

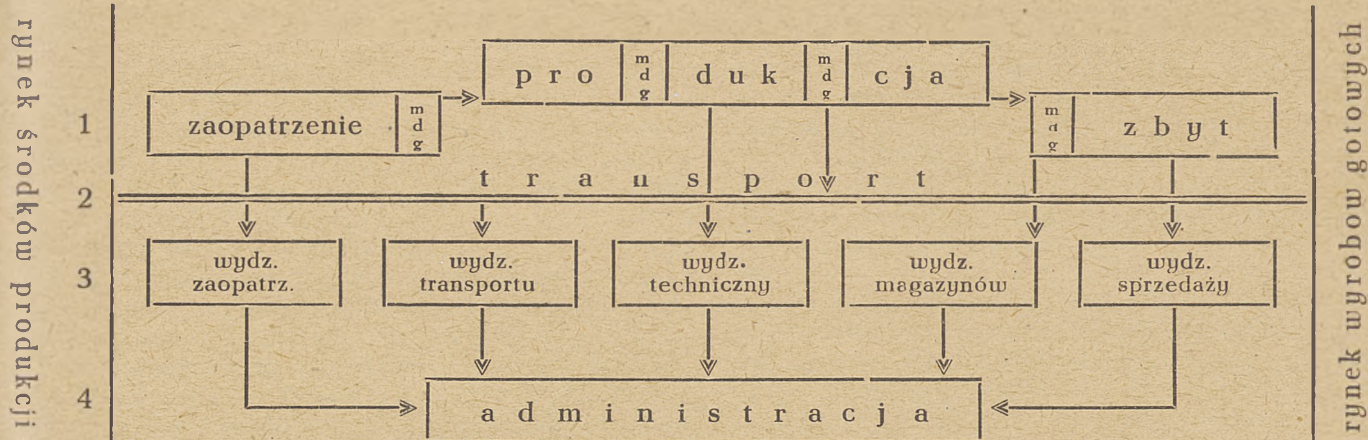
ZDZISŁAW FEDAK (Łódź)

Ogólne koszty administracji

Analiza zakresów prac przedsiębiorstwa przemysłowego doprowadza do wyodrębnienia trzech zasadniczych funkcji: zaopatrzenia, produkcji i zbytu. Celem działalności przedsiębiorstwa jest wytworzenie użytecznych dóbr, stąd na plan pierwszy wysuwa się produkcja; konieczne jest jednak zaopatrzenie zakładów we właściwym czasie w odpowiednie, potrzebne dla wykonania zadań, środki produkcji, a następnie rozprowadzenie gotowych wyrobów wśród odbiorców.

Realizacja tych zadań wymaga szeregu dodatkowych funkcji, ale już tylko pośrednich, jak np. transportu zakupionych surowców lub wyrobów gotowych czy też magazynowania materiałów, półfabrykatów, wzgl. wytworów. Całością kieruje administracja, której zadaniem jest dbać o stojącą do dyspozycji przedsiębiorstwa siłę roboczą i środki produkcji, ich najekonomiczniejszy wkład i harmonijne współdziałanie. Administracja jest dwustopniowa: specjalna, dotyczy bezpośrednio konkretnego zakresu (np. wydziały techniczne, zaopatrzenia, sprzedaży, magazyny itp.), ogólna natomiast obejmuje całość (dyrekcja, księgowość, koszty własne, rachuba płac itp.). Nie zmienia postaci rzeczy, że funkcje zaopatrzenia i zbytu przejmują obecnie od przedsiębiorstw produkcyjnych odpowiednie, do tego celu powołane instytucje — centrale zaopatrzenia i zbytu.

Graficznie układ ten da się przedstawić następująco:

Objaśnienia:

1 = funkcje zasadnicze
2 = funkcje pośrednie
3 = administracja specjalna
4 = administracja ogólna

W kalkulacji kosztów wyrobu opisany stan znajduje swe odbicie w następujących pozycjach:

Funkcja	Koszty
zaopatrzenia	materiałów bezpośrednich ogólne — materiałowe
produkcji	robocizny bezpośredniej ogólne — wytwarzania
zbytu	sprzedaży — specjalne sprzedaży — ogólne

Z powyższego zestawienia wyraźnie widać, że nie ma tu miejsca na dodatkowy element kalkulacji — ogólne koszty administracji — jak na przykład przewiduje wzór zgodny z wytycznymi obowiązującego jednolitego planu kont. Nic też dziwnego, że poprawne doliczanie tego składnika kosztów do pozostałych kosztów wyrobu napotyka na znaczne trudności.

Co należy bowiem przyjąć za podstawę przypisania odpowiedniego udziału kosztów administracji ogólnej jednostce wytworu? Powiedzieliśmy, że administracja zarządza ugrupowaniami czynników produkcji, mówiąc inaczej, miejscami powstawania kosztów. Stąd zasada doliczania kosztów administracji na kalkulowany wytwór jednym narzutem budzi już zastrzeżenia, gdyż jest to koszt złożony, nieproporcjonalny do jednego klucza; każdy z jego elementów kształtuje się — niezależnie — w stosunku do innej wielkości.

Jeśli nawet pominąć tę istotną kwestię, to obciążenie wyrobu kosztami administracji w stosunku do roboczogodzin bezpośrednio produkcyjnych budzi stosunkowo najmniej sprzeciwów; roboczogodziny bowiem, to „pierwsza pochodna" stanu zatrudnienia załogi, niemniej nie uwzględnione są jednak nakłady administracji poświęcone zarządzaniu środkami produkcji, pracownikami pośrednio zajętymi przy produkcji oraz pozostałymi funkcjami i w ich ramach zatrudnionymi robotnikami.

Rozliczanie kosztów administracji w stosunku do ilości maszynogodzin eliminuje sprawę nakładów na pracę uprzedmiotowioną (majątek trwały i remanenty), nie odpowiada jednak częstokroć stanowi zatrudnienia załogi wielowarsztatowcy), nie bierze wreszcie pod uwagę pracowników pośrednio zajętych przy produkcji.

Jeszcze bardziej zwiększa się błąd przy przyjmowaniu za podstawę narzutu robocizny bezpośredniej, zależnej od kategorii pracy lub pracownika, jego wydajności, wieku, płci itp., a więc bazy w dość luźnym stopniu powiązanej z kosztami administracji.

Doliczanie kosztów administracji w stosunku do sumy robocizny bezpośredniej i ogólnych kosztów wytwarzania ma pewne strony dodatnie, gdyż robocizna bezpośrednia symbolizuje stan zatrudnienia pracowników bezpośrednio produkcyjnych, ogólne zaś koszty wytwarzania — pozostałe czynniki będące przedmiotem zarządzania; niemniej zależność funkcjonalna pomiędzy sumą kosztów a nakładem prac administracji dla danego zakresu

przedsiębiorstwa jest problematyczna. Do niesłusznych wniosków, z przytoczonych powyżej powodów, prowadzi w końcu stosowanie jako podstawy rozliczeń sumy kosztów materiałów i robocizny bezpośredniej oraz ogólnych kosztów materiałowych i wytwarzania, przy czym popełniany jest ponadto błąd obciążania materiałów bezpośrednich kosztami administracji ponownie, choć odpowiedni udział kosztów zarządzania, dotyczący funkcji zaopatrzenia już został wliczony do ogólnych kosztów materiałowych. Ponadto, jak już zaznaczono, przy tego rodzaju systemie doliczania kosztów administracji, część ich, odnosząca się do ogólnych kosztów sprzedaży oraz magazynowania i transportu związanego ze sprzedażą, obciąża koszty zakresu zaopatrzenia i produkcji.

Jak zatem poprawniej doliczać ogólne koszty administracji?

Każde rozliczenie kosztów przy pomocy kluczy podziałowych kryje w sobie pewną dowolność, wynikłą z przyjętych założeń. Niemniej wydaje się, że traktując koszty administracji jako ogólne miejsce powstawania kosztów i rozliczając je na wydziały (funkcje) zaopatrzenia, produkcji i zbytu, bliżsi będziemy rzeczywistego obrazu kosztów, aniżeli stosując dotychczasowe, uprzednio opisane metody.

Ze względu na ich charakter dopuszczalne wydaje się zastosowanie dla przerzucenia kosztów administracji na właściwe stanowiska — stałego, okresowo korygowanego klucza procentowego, którego wyprowadzenie mogłoby nastąpić w sposób poniższy:

Schematyczny arkusz rozliczeniowy kosztów

klucze podziału	ogólne m. p. k. *)	administracja					produkcja			zaopatrzenie	sprzedaż
		dyr.	pers.	k. wł.	księg.	razem	A	B	C		
razem kl. 4	s u m y										
przerzut ogólnych miejsc powstawania kosztów znajdujących się na lewo od administracji											
pozostaje		10%	20%	40%	30%	100%					
w stosunku do liczby wydz. lub poświęc. im czasu . .		−10%	2	1	1		1	2	1	1	1
liczba załogi			−22%	1	1		5	7	6	1	1
liczaa rob./godz. dot. bezpośred. produkcji				−42%	—		7	23	12	—	
liczba księgowań . , . .					−32%		—	1	1	15	15
klucz podziału kosztów administracji						100%	13%	33%	20%	17%	17%

*) Ogólne miejsca powstawania kosztów.

Ewentualna eliminacja odpowiedniego udziału kosztów administracji następowałaby przy tym rozwiązaniu z tych miejsc powstawania kosztów, gdzie zatrudnienie było różne od przyjętego za normalne.

JAN KUJAWSKI (Warszawa)

Elementy analizy działalności przedsiębiorstwa przemysłowego

Badanie analityczne działalności przedsiębiorstwa przemysłowego ma na celu stwierdzenie stopnia gospodarności, dla którego ustalenia niezbędne są dane cyfrowe z rachunkowości, dotyczące wydatków i dochodów.

Dla stwierdzenia stopnia gospodarności zachodzi potrzeba przeprowadzenia analizy rachunku wyników w poszczególnych czasokresach i wyprowadzenia na tej podstawie wniosków odnoszących się do działalności przedsiębiorstwa i jego zakładów.

Porównywanie materiału analitycznego pomiędzy zakładami wchodzącymi w skład państwowego przedsiębiorstwa wielozakładowego umożliwia ustalenie wzorcowych mierników kontrolnych. Przy wysnuwaniu wniosków należy jednak pamiętać, iż każdy z zakładów pracuje w odmiennych, indywidualnych warunkach, przeto ustalenie miernika nie jest łatwe.

Przeprowadzanie analizy rachunku wyników, dającej z kolei możność wyprowadzania współczynników, można zamknąć w następujących etapach:

I — **analiza zysku ze sprzedaży** (straty)

II — **analiza kosztów własnych sprzedanych wyrobów**

III — **analiza kosztów wytwarzania**

IV — **analiza remanentów wyrobów gotowych, półgot. i robót w toku**

V — **analiza zysków** (strat).

Przeprowadzenie analizy winno ponadto uwzględniać porównywanie z planami finansowo - przemysłowymi na odcinku wydatków i dochodów.

Załączony do niniejszych rozważań schemat analizy ujmuje ją w następującym ugrupowaniu:

— miesięcznym, tj. dotyczącym wyłącznie działalności badanego okresu (za miesiąc sprawozdawczy),

— od początku badanego roku sprawozdawczego do końca miesiąca sprawozdawczego,

— porównywanie planu finansowo - przemysłowego z wykonaniem wyrażającym się w cyfrach absolutnych i w procentach wykonania planu.

Schemat ujmuje analizę w formę przejrzystego formularza, nie nasuwającego trudności w sporządzaniu, przy czym winien się on opierać na danych rachunku wyników:

I — **Analiza zysku ze sprzedaży** (straty)

Badanie zysku ze sprzedaży ujmuje oddzielnie

— sprzedaż wyrobów gotowych własnej produkcji

— sprzedaż towarów handlowych.

Procentowa marża zysku jest wskaźnikiem informującym, czy osiągnięty zysk ze sprzedaży mieści się w ramach ustalonej marży zysku ceny rozliczeniowej fabrycznej.

II — **Analiza kosztów własnych sprzedanych wyrobów**

Badanie kosztów własnych sprzedanych wyrobów obejmuje:

— koszt własny sprzedanych wyrobów

— koszt własny sprzedanych towarów handlowych.

III — **Analiza kosztów wytwarzania**

Badanie kosztów wytwarzania obejmuje koszty bezpośrednie i pośrednie.

IV — **Analiza remanentów wyrobów gotowych, półgot. i robót w toku**

Badanie stanu tych remanentów obejmuje oddzielnie

— wyroby gotowe

— wyroby półgotowe i roboty w toku

wskazując na przyrosty i ubytki remanentów.

V — **Analiza zysków** (strat)

Analiza zysków obejmuje ich wszystkie źródła, tj.

— zysk ze sprzedaży wyrobów gotowych (stratę)

— zysk ze sprzedaży towarów handlowych (stratę)

— zyski finansowe; pozaoperacyjne i nadzwyczajne.

Powyższa analiza prowadzona być winna na szczeblu wielozakładowego przedsiębiorstwa, na oddzielnych schematach dla każdego zakładu.

Do P. T. ABONENTÓW i CZYTELNIKÓW!

Niniejszym zawiadamiamy naszych P. T. Abonentów, że z dniem 1 maja 1949 r. miesięcznik

„RACHUNKOWOŚĆ — PODATKI"

wydawany przez Spółdzielnię Wydawniczą „Życie Gospodarcze" został przejęty przez Przedsięb. Państwowe Wyodrębnione

„POLSKIE WYDAWNICTWA GOSPODARCZE"

Jednocześnie podajemy do wiadomości, że „Rachunkowość — Podatki" ukazywać się będzie w dalszym ciągu w dotychczasowej formie.

„POLSKIE WYDAWNICTWA GOSPODARCZE"
Przedsiębiorstwo Państwowe Wyodrębnione — Dział Czasopism

Analiza R-ku Wyników — formularz strona 1 (zł w tysiącach

Wyszczególnienie	planowano w roku ...... zł	planowano % wyk.	za mc. sprawozd. zł	za mc. sprawozd. %	od początku roku zł	od początku roku %
I. Analiza zysku ze sprzedaży						
a. Sprzedaż wyr. got. własn. prod.						
1. Koszt własny						
2. Zysk ze sprzedaży . . .						
Obrót ze sprzedaży (1 + 2) . .				100		100
b. Sprzedaż towarów handlowych .						
1. Koszt własny						
2. Zysk ze sprzedaży . . .						
Obrót ze sprzedaży (1 + 2) . .				100		100
II. Analiza kosztów własnych sprzedanych towarów						
1. Koszt wł. sprzed. wyr. got. . .						
2. Koszt wł. sprzed. tow. handl. .						
Razem:				100		100
III. Analiza kosztów wytwarzania						
1. Materiał bezpośredni . . .						
2. Robocizna bezpośrednia . . .						
3. Specj. koszty wytwarzania . .						
Suma (1 + 2 + 3)						
4. Koszty pośrednie						
Razem:				100		100
w tym koszty pośrednie:						
5. Ogólne koszty materiałowe . .						
6. Ogólne koszty wytwarzania . .						
7. Ogólne koszty administracyjne .						
IV. Analiza remanentów						
a. Wyroby gotowe:						
1. Stan początkowy						
2. Przyrost lub ubytek . . .						
Stan końcowy				100		100
b. Półwyroby i roboty w toku:						
1. Stan początkowy						
2. Przyrost lub ubytek . . .						
Stan końcowy				100		100

Analiza R-ku Wyników — formularz — strona 1 (zł w tysiącach)

Wyszczególnienie (ciąg dalszy)	planowano w roku...... zł	% wyk.	za mc. sprawozd. zł	%	od początku roku zł	%
V. Analiza zysków						
1. Zysk ze sprzed. wyr. gotowych .						
2. Zysk ze sprzed. towarów handl.						
3. Zysk lub strata pozaoperacyjna .						
Zysk netto (1 + 2 ± 3)						
w tym zysk lub strata pozaoper.:						
1. Dochody						
2. Nakłady						
Zysk lub strata pozaoperacyjna . .						

Narzuty kosztów pośrednich wg ark. rozl. kosztów	planowano w roku...... zł	% narz.	za mc. sprawozd. zł	% narz.	od początku roku zł	% narz.
1. Ogólne koszty materiałowe . .						
2. Ogólne koszty wytwarzania . .						
3. Ogólne koszty adm. og. . .						
4. Ogólne koszty sprzedaży . . .						

data   gł. księgowy

ABC... KSIĘGOWEGO

Zagadnienia kalkulacji ceny sprzedaży w przedsiębiorstwie handlowym

Dzisiejsze zasady kalkulowania odbiegają dość znacznie od klasycznych schematów kalkulacyjnych z okresu przedwojennego. Najbardziej przyjętym schematem kalkulacyjnym ceny sprzedaży w handlu był w stosunkach przedwojennych następujący:

	Cena fakturowa
+	koszty zakupu
	Cena zakupu
+	koszty ogólne
	Cena własna
+	z y s k
	Cena sprzedaży netto
+	ewent. rabat, skonto
	Cena sprzedaży brutto

Poszczególne elementy schematu kalkulacyjnego:

a) **cena fakturowa**

Cena podana w fakturze może być ceną brutto lub netto, np.:

cena fakturowa brutto . . .	100,—
— 20% rabatu	20,—
cena fakturowa netto . . .	80,—

Jeżeli rabat nie jest uwidoczniony w rachunku, występuje tylko jedna cena fakturowa, którą wpisujemy jako cenę jednostkową do kartoteki.

b) **koszty zakupu**

Są to inaczej koszty nabycia zakupionych towarów. Według rozporządzenia z 31. 10. 1946 o księgach handlowych, uproszczonych i podatkowych na koszty te składają się wszystkie koszty z nabyciem związane, a w szczególności:

koszt transportu, ubezpieczenie w czasie transportu, opłaty celne, prowizja pośrednika przy zakupie itp.

Koszty towarowe podzielić możemy na:

ilościowe — zależne od ilości (waga, objętość), jak np. przewoźne, zwózka, składowe,
wartościowe — ubezpieczenie, prowizja pośredników itd.

Koszty te traktujemy jako koszty bezpośrednie, gdyż dadzą się doliczyć do ceny fakturowej poszczególnych towarów bez trudności. Jeżeli obejmują one koszt zespołowy, np. przy transporcie kilku gatunków, należy je podzielić w stosunku odpowiadającym słuszności. Jeżeli koszty te byłyby księgowane na kontach towarów, należy je wprowadzić do kartoteki towarowej i wtedy właśnie ich dokładny podział między poszczególne towary mógłby nastręczać pewne trudności. Wycena towarów sprzedanych, dla przeniesienia z klasy 3 do 9 odbyć się wtedy musi po tak zwanej „cenie przeciętnej", obejmującej i powyższe koszty i wyliczanej z końcem każdego miesiąca.

Zupełnie inaczej podchodzi do zagadnienia kosztów towarowych a szczególnie kosztów transportu, zwózki itp. ustawa o zwalczaniu drożyzny i nadmiernych zysków w obrocie handlowym z dnia 2. 6. 47. W artykule 1 powiedziane jest że — „celem zapobiegania drożyźnie i wyzyskowi zabrania się żądania lub pobierania w przedsiębiorstwie sprzedaży za towary cen wyższych od kosztu nabycia z doliczeniem zysku brutto, ustalonego dla danego towaru lub cen wyższych od cen maksymalnych ustalonych na artykuły pierwszej potrzeby lub na towary wytwarzane przez przedsiębiorstwa państwowe". Ustawa nie definiuje jednak wyraźnie pojęć „koszt nabycia" i „cena zakupu".

Dopiero ogłoszenie Min. Przemysłu i Handlu (Biuro Cen) z dnia 1. 10. 1947 w wykazie B Nr 1 — definiuje koszt nabycia jako

cenę zakupu
\+ **koszty transportu.**

Przez cenę zakupu rozumie się należycie udokumentowaną cenę zapłaconą bądź umówioną przez przedsiębiorstwo sprzedaży za nabyte towary.

W wykazach cen ogłaszanych przez Biuro Cen przy Min. Handlu Wewn. — Wykazy „A" dla towarów wytwarzanych przez przedsiębiorstwa państwowe i wykazy „B" dla towarów nie wytwarzanych przez przedsiębiorstwa państwowe lub będące pod zarządem państwowym — podstawą do kalkulacji jest cena zakupu, do której wolno doliczać ustaloną marżę zysku brutto (połączenie kosztów ogólnych i zysku netto ze schematu kalkulacyjnego podanego powyżej). Od tej zasady dopuszczalne są nieliczne wyjątki określone w wykazach. Wyjątki te idą na ogół w następujących kierunkach:

1. Detaliczne ogniwa zbytu położone w miejscowościach, w których nie znajdują się hurtownie lub stacja kolei normalnotorowej mają prawo doliczać do detalicznych cen sprzedaży rzeczywiste koszty transportu od hurtowni lub stacji do punktów sprzedaży detalicznej,

o ile odległość ta wynosi ponad 3 km. Koszty te nie mogą podwyższać ceny detalicznej o więcej niż 3%. O ile więc wynoszą więcej, to nadwyżka ponad 3% nie jest doliczalna.

2. Przy niektórych towarach, jak gips, kreda, niektórych artykułach metalowych, artykułach budowlanych wymienionych w wykazach cen, ceny sprzedaży oblicza się przez dodanie zysku brutto do kosztów nabycia, tj. ceny zakupu powiększonej o koszty transportu.

3. O ile detalista zakupuje towar u producenta po cenie hurtowej, to koszty transportu towaru z fabryki do stacji przeznaczenia winien ponosić producent. W tym wypadku detalista dolicza do ceny hurtowej towaru franco stacja przeznaczenia przysługujący mu zysk brutto. Jeżeli detalista zakupuje towary bezpośrednio u producenta spółdzielczego lub prywatnego po cenie fabrycznej loco fabryka, może on doliczyć do tej ceny poniesione koszty transportu z fabryki do stacji przeznaczenia. W tym wypadku detalista dodaje do ceny fabrycznej faktyczne koszty transportu i do ogólnej sumy dolicza przysługującą detaliczną marżę zarobkową.

4. Zyski brutto zarówno w hurcie jak i detalu nie obejmują kosztów przetwarzania względnie przygotowania artykułu do sprzedaży jak: palenie kawy, rozlewanie octu, wina itp.

c) **Koszty ogólne**

Obciążają one wszystkie towary, które stanowią przedmiot działalności przedsiębiorstwa i nie dadzą się, jak koszty związane z zakupem, odnieść bezpośrednio do jednostki. Należą tu wszystkie koszty klasy 4. Przydział kosztów ogólnych w kalkulacji następuje przez doliczenie ich w procentach do ceny zakupu. Procent ten ustalimy w sposób następujący:

suma kosztów za ostatni mies. 1.000.000,—
obrót po cenie zakupu . . 10.000.000,—
% kosztów ogólnych 10%

Zatem do ceny zakupu każdej jednostki towaru trzeba doliczyć 10%, aby otrzymać jego koszt własny. Ten klucz narzutu 10% musi być sprawdzany dosyć często, np. w okresach miesięcznych, aby się przekonać, czy jest on nadal aktualny.

Jeżeli przedsiębiorstwo posiada towary o różnej szybkości obrotu, należy to uwzględnić przy przydziale kosztów ogólnych. Towary o małej szybkości obrotu (obrót: przeciętny stan = szybkość obrotu) powodują stosunkowo większe koszty niż towary o dużej szybkości obrotu.

Np. prowadzimy 3 rodzaje towarów:

Towar A	obrót 3.000.000,—	przeciętny zapas	600.000,—	szyb. obr.	5
„ B	„ 5.000.000,—	„ „	2.500.000,—	„ „	2
„ C	„ 2.000.000,—	„ „	250.000,—	„ „	8

Koszty ogólne jak podano wyżej 1.000.000,—
Nieścisłe byłoby rozliczenie ich narzutem 10%, to znaczy przydzielenie na

Towar A . . . . 300.000,—
„ B . . . . 500.000,—
„ B . . . . 200.000,—

Według Niemskiego suma kosztów 1.000.000,— powinna zostać podzielona w stosunku do przeciętnych zapasów, tzn.:

600.000,— : 2.500.000,— : 250.000,—

co po uproszczeniu dałoby

12 : 50 : 5

razem części 67

1.000.000,— : 67 = 14.925,4

na towar A przyp.	179.104,—	co stanowi	5,97%
„ „ B „	746.270,—	co stanowi	14,92%
„ „ C „	74.626,—	co stanowi	3,73%
razem	1.000.000,—		

Zastosowałem sposób obliczenia uproszczony, z pominięciem wzorów, które stosuje Niemski (patrz K. Niemski „Teoria i technika księgowości przedsiębiorstw“, str. 265).

Z rozliczenia wynika, że najsilniej obciążone zostały kosztami te towary, których przeciętny zapas na składzie był największy, najmniej zaś towary o szybkim obrocie.

Wydaje mi się, że kombinację powyższą można by zastosować jedynie do tej części kosztów ogólnych, która związana jest z magazynowaniem towarów. W przedsiębiorstwie handlowym istnieje natomiast dość znaczna ilość kosztów ogólnych związanych ze sprzedażą, które są proporcjonalne tylko do obrotu. Te koszty powinny zostać podzielone proporcjonalnie do obrotów, jak powyżej, przy obliczeniu stawki 10%. Tak więc należałoby albo zastosować klucz podziału złożony, albo dwa różne klucze, dla różnych kosztów ogólnych.

W przedsiębiorstwach dużych winny koszty ogólne zostać podzielone arkuszem rozliczeniowym na poszczególne, charakterystyczne miejsca powstawania kosztów i do poszczególnych miejsc wyłonione narzuty procentowe, z ewentualnym uwzględnieniem grup towarów.

Ponieważ koszty ogólne wyrażane są w stosunku do ceny zakupu, narzut ich odbywać się będzie systemem „od sta“. To samo dotyczy sposobu doliczania tzw. marży zyskowności brutto.

d) **Z y s k**

Zysk netto doliczamy do ceny własnej rachunkiem „od sta“. Suma po doliczeniu zysku netto stanowi cenę sprzedaży.

e) **Rabat i skonto**

Jeżeli do ceny sprzedaży netto doliczymy „w stu“ ewentualny rabat i skonto, otrzymamy cenę sprzedaży brutto. Dziś pojęcie rabatów pokrywa się pojęciowo z marżą zysku brutto, z tą tylko różnicą, że rabat obliczany jest od ceny sprzedaży.

Niektóre wykazy cen A podają prócz marż zyskowości brutto także wysokości rabatów, np. wykaz A4 podaje dla wyrobów kapeluszniczych:

	hurt	detal
marża zysku brutto	9,83%	28,20%
r a b a t	29%	22%

Jeżeli np. cena hurtowa wynosiła 100,— to po doliczeniu marży 28,20% otrzymamy cenę detaliczną 128,20
— 22% rabatu 28,20
cena hurtowa wyjściowa . . . 100,—

Chcąc przeliczyć daną marżę na rabat należy wyrazić ją w procentach w cenie razem z marżą, np. przeliczyć marże 30% na rabat.

Cena sprzedaży = cena zakupu 100,—
\+ 30% marży . . . . . 30,—
cena sprzedaży . . . . . 130,—

resztę rozwiązujemy przy pomocy reguły trzech, jak niżej:

130,— stanowi 100%
30,— stanowi x%
x = 3.000,— : 130,— = 23,08%.

Kalkulacja obecnie została znacznie uproszczona, a mianowicie ogniwa kalkulacyjne zostały scalone. Odróżnić możemy następujące rodzaje kalkulacji handlowej, w zależności od charakteru prawnego i branży przedsiębiorstwa:

1. operowanie marżą brutto, która zawiera ekwiwalent kosztów ogólnych, zysku netto i części lub całości kosztów towarowych;
2. ustalenie cen maksymalnych na artykuły pierwszej potrzeby. Cena maksymalna bazuje na ruchomej cenie rynkowej, ustalanej przez komisje cennikowe przy województwach i starostwach powiatowych, z dorzuceniem stałych marż zyskowności brutto.

Np. według wykazu nr 1 z 28. 10. 47 mąka żytnia 90% kalkulowana jest następująco: cena rynkowa żyta zwiększona o 29% (z tego 19% = maksymalny koszt przerobu) daje maksymalną cenę hurtową, która zwiększona o dalsze 16% daje maksymalną cenę detaliczną. Chleb żytni z powyższej mąki:

cena hurtowa mąki — 9% = maks. cena hurtowa chleba
maks. cena hurtowa chleba + 10% = = maks. cena detaliczna.

Obydwie kalkulacje opierają się na ruchomej podstawie ceny rynkowej żyta.

3. Maksymalne ceny towarów wytwarzanych przez przedsiębiorstwa państwowe (zawarte w cennikach zaakceptowanych przez Biuro Cen) ustalane są w oparciu o tezy zawarte w zasadach systemu finansowego z 21. 7. 1947.

Nowaczek Władysław (Gdynia)

Rozwiązanie zadania konkursowego nr 7

Zadanie zostało zamieszczone w numerze styczniowym „Rachunkowości — Podatków“ z roku bieżącego.

ad a przeksięgowanie Winien 44 / Ma 346 } 60.000

ad b przeksięgowanie*)
Winien 420 30.000
Winien 423 7.500
Ma 16 30.000
Ma 16 7.500

ad c
obrót brutto 28.000.000
— zwrot 100.000
obrót netto 27.900.000 2% = 558.000
uiszczone zaliczki za 11 miesięcy 490.000
podatek do uiszczenia 68.000

przeksięgowanie Winien 497 / Ma 16 } 68.000

ad d Koszty muszą zostać aktywowane, ponieważ dotyczą przyszłego okresu rachunkowego.
przeksięgowanie Winien 188 / Ma 45 } 8.000

ad e przeksięgowanie Winien 20 / Ma 181 } 30.000

ad f przeksięgowanie I
Winien 99 lub 95 / Ma 13 } 100.000

przeksięgowanie II
obliczamy cenę zakupu zwróconych towarów „na sto“ 100.000 : 6 = 16,666.6

cena sprzedaży 100.000
— zysk 16.667

koszt zakupu zwróconych tow. 83.333
odpis na straty = 83.333 : 3 = 27.778

Zwrot po cenie zakupu 83.333
odpis na straty zeps. tow. 27.778
przybyło do magazynu 55.555

Winien 20 27.778
Winien 35 55.555
Ma 95 k 83.333

*) w praktyce będą otwarte 2 różne konta, przeto ks. w 2 pozycjach mimo zbiorow. konta 16.

ad g Zobowiązania wobec dostawców · 330.000 Ma Pasywa
— zaliczki dostawcom 10.000 Winien Aktywa
saldo obrotów 320.000 Ma

ad h	budynki	340.000	1,5% — 5.100	Winien	470	}	5.100
				Ma	070		
	maszyny	185.000	10% — 18.500	Winien	471	}	18.500
				Ma	071		
	samochody	115.000	20% — 23.000	Winien	471	}	23.000
				Ma	071		
	ruchomości	360.000	5% — 18.000	Winien	472	}	18.000
				Ma	072		

ad i wynagrodzenie periodyczne, rocznie 25.000 × 12 = 300.000
+ wypłacone dotychczas wynagr. nieperiodyczne 45.000
+ wypłacone obecnie wynagr. nieperiodyczne 15.000
podstawa do obliczenia stopy % 360.000

stopa 10%
podatek 1.500

Zobowiązania gr. 16 51.500
— należności 1.500
saldo wg bilansu obrotów 50.000

Zobowiązania wg bilansu obrotów 51.500
+ zaległa pensja 30.000
+ zaległe składki do Ub. Społ. 7.500
+ zaległy podatek obrotowy 68.000
Zobowiązania do Bilansu Zamknięcia 157.000

ad j Saldo konta 35 z bilansu obrotów 1,500.000
+ zwrot klienta 55.555
Remanent 1,555.555

Koszt zakupu sprzedanych towarów 24,200.000
— zwrot klienta 83.333
ostateczny koszt zakupu sprzed. towarów 24,116.667

stosunek podziału kosztów 16 : 241 razem 257

300.000 : 257 = 1.167,3
430
1730
1880
810

Pozostaje na koncie 36 18.677
do wyksięgowania 281.323
300.000

przeksięgowanie: Winien 95 K, Ma 36 } 281.323

Tabela bilansowa

Nr konta	Bilans próbny		Bilans sald I		Bilans przeksięgowań		Bilans sald II		Bilans majątku		Bilans wyników	
	Winien	Ma	Winien	Ma	Winien	Ma	Winien	Ma	Aktywa	Pasywa	Nakłady	Przychody
004	340.000		340.000				340.000		340.000			
010	185.000		185·000				185.000		185.000			
019	115.000		115.000				115.000		115.000			
02	360.000		360.000				360·000		360.000			
070						5·100		5.100		5,100		
071		120·000		120·000		41.500		161.500		161.500		
072		3.000		3.000		18.000		21.000		21.000		
080		1.998.800		1.998.800				1.998.800		1·998.800		
0990	1.110.000	1.110.000					—	—				
100	5.720.000	5.705.000	15.000				15,000		15.000			
103	24.800.000	24.730.000	70.000				70.000		70.000			
115	60.000	5.000	55.000				55.000		55.000			
13	12.460·000	12.260.000	200.000			100.000	100.000		100.000			
14	6.120.000	6·440.000		320.000				320.000	10.000	330.000		
15		200.000		200.000		68.000		200.000		200.000		
16	300.000	350.000		50.000		37.500		155.500	1,500	157.000		
17	10.000	410.000		400.000				400.000		400.000		
181						30.000		30.000		30.000		
188	20.000	20.000			8.000		8.000		8·000			
189	30.000	30.000			27·778		—	—				
20	218.000		218.000		30.000		275.778				275.778	
21		6.000		6.000				6.000				6,000
240	16.000		16.000				16.000				16.000	
250		7.200		7.200				7·200				7,200
346	90.000		90.000			60.000	30.000		30.000			
35	25.730.000	24.230.000	1.500.000		55.555		1.555.555		1.555.555			
36	300·000		300·000			281.323	18.677		18.677			
420	1.350.000		1.350.000		30,000		1·380.000				1.380·000	
423	450.000		450.000		7.500		457.500		2.863.732	3.303.400	457,500	
43	18.000		18.000				18.000		439.668	strata	18,000	
44	115.000		115.000		60,000		175.000				175,000	
45	178.000		178.000			8,000	170.000				170.000	
46	840.000		840.000				840.000		3.303.400	3.303.400	840.000	
470					5.100		5.100				5,100	
471					41.500		41.500				41.500	
472					18.000		18.000				18,000	
497	490.000		490.000		68,000		558,000				558.000	
95K	24.200.000		24.200.000		281.323	83.333	24.397.990				24.397,990	
95		28.000.000		28.000.000	100.000			27.900.000				27.900.000
99											strata	439.668
	105.625.000	105.625.000	31.105.000	31.105.000	732.756	732.756	31.205·100	31.205·100			28·352.868	28·352.868

UWAGI POKONKURSOWE:

1. Przy księgowaniu podatku obrotowego należało uwzględnić uiszczone z tego tytułu zaliczki, figurujące w bilansie surowym na koncie 497.
2. Często powtarzającym się błędem było mylne wyprowadzenie salda zobowiązań wobec dostawców.
3. Rozwiązania poprawne pod względem rzeczowym, zawierające tylko usterki formalne, uznano za pozytywne.

Nagrody książkowe za trafne rozwiązania wylosowali:

1. **Działowski Jan, Kraków, ul. Grodzka 15/13**
2. **Galiński Arkadiusz, Wrocław, ul. J. Lompy 15/4.**

TO i OWO Z KRAJU I ZAGRANICY

Z ZAGRANICY

Z. S. R. R. — „Życie Gospodarcze" w numerze 7/1949 pisze o budżecie ZSRR na rok 1949 m. in. następująco:

„Budżet państwowy ZSRR na rok 1949 został sporządzony w zgodzie z wymogami gospodarki narodowej, które to wymogi wytyczyła partia i rząd na rok bieżący — czwarty rok powojennej pięciolatki stalinowskiej.

Wytyczne partii i rządu zawierają się w konieczności nadania wysokiego tempa rozwoju we wszystkich dziedzinach gospodarki narodowej, aby w znacznym stopniu przekroczyć poziom produkcji globalnej 1948 r. Od pomyślnego wyniku tego zadania będzie zależało przedterminowe wykonanie i przekroczenie zadań, wytkniętych w planie pięcioletnim. Szczególne zadania przewidziano dla rolnictwa: podniesienie urodzajności, rozszerzenie obszaru zasiewów i upraw, wszechstronny rozwój gromadzkiej hodowli bydła w kołchozach, rozwój kultur technicznych, a zwłaszcza bawełny; ponadto — realizacja historycznej uchwały partii i rządu „o planie sadzenia pasów leśnych dla ochrony pól, upowszechnienia płodozmianów trawopolnych, budownictwa stawów i zbiorników wodnych w celu zapewnienia wysokości i trwałych urodzajów w rejonach stepowych i leśno-stepowych europejskiej części ZSRR".

W myśl tego planu przeprowadzone będą w 1949 r. poważne prace, na które przeznacza się w budżecie przeszło miliard rubli ze środków państwowych i kołchozowych.

Nieprzerwany rozwój wszystkich gałęzi gospodarki narodowej w roku 1949 stanowi podstawę wzrostu dochodów budżetowych, co znów zapewni wzmocnienie finansowania potrzeb państwa socjalistycznego.

Budżet państwowy ZSRR na rok 1949 przewiduje dochody z podstawowych pozycji w następujących wysokościach:*)

Rodzaj dochodów	Budżet na 1949	Wykonanie budżetu w 1948 roku	Zwiększenie lub zmniejszenie
	w milionach rubli		
Ogółem dochody	446.043	408.469	+ 37.574
w tym:			
Podatek obrotowy	261.868	247.450	+ 14.418
Potrącenia od zysków	33.933	26.480	+ 7.453
Podatki uiszczane przez ludność . . .	36.468	33.191	+ 3.277
Pożyczki państwowe	22.021	23.930	— 1.009

Podatek obrotowy stanowi w budżecie państwowym najistotniejszą pozycję dochodów. Wzrost tej pozycji łącznie z pozycją potrąceń od zysków przedsiębiorstw zawdzięcza się wzmocnieniu obrachunku gospodarczego, przyspieszeniu obiegu zasobów towarowo-materiałowych, podniesieniu rentowności przedsiębiorstw socjalistycznych. Ogólne zyski przedsiębiorstw i organizacji gospodarczych w 1949 roku osiągną sumę 70 miliardów rubli, tym samym przekroczą o 30 miliardów zyski w 1948 r. Potrącenia od zysków zwiększą się o 7,5 miliarda rubli.

Jeżeli chodzi o podatki uiszczane przez ludność, to ogólna ich suma 36,5 miliarda rubli stanowi zaledwie 8,2% wszystkich dochodów budżetowych.

*) Cyfry podane są wg preliminarza rządowego. Mogły one ulec nieznacznej korekcie, w wyniku zmian dokonanych przy uchwalaniu budżetu przez Radę Najwyższą ZSRR.

Wzrost dochodów odbywa się we wszystkich dziedzinach gospodarki narodowej, jednak największe rozmiary przybiera w przemyśle, transporcie i łączności. Podział dochodowości według poszczególnych dziedzin przedstawia się następująco:

Działy gospodarki narodowej	Budżet na 1949 r.	Wykonanie budżetu w 1948 r.	Zwiększenie
	w milionach rubli		
Ogółem dochody	69.556	39.259	30.307
w tym:			
przemysł	41.387	22.718	18.669
rolnictwo i gospodarka leśna . .	1.626	1.192	434
transport i łączność	12.459	3.866	8.593
handel i gromadzenie zasobów .	6.730	5.358	1.372
inne gałęzie	7.364	6.125	1.239

Podstawowa część wydatków budżetu państwowego przeznaczona jest na finansowanie gospodarki narodowej, na cele kulturalno-społeczne oraz na obronę narodową. Najgłówniejsze pozycje wydatków z budżetu państwowego przedstawiają się następująco:

Rodzaj wydatków	Budżet na 1949 r.	Wykonanie budżetu w 1948 r.	Zwiększenie
	w milionach rubli		
Ogółem wydatki	415.355	368.841	46.514
w tym:			
Finansowanie gospodarki narodowej	152.525	147.483	5.042
Finansowanie celów społeczno-kulturalnych	119.214	105.609	13.605
Wydatki Ministerstwa Sił Zbrojnych	79.079	66.287	12.792
Wydatki na utrzymanie organów administracji państwowej . .	13.709	13.104	605

Jak wynika z powyższej tabeli, na finansowanie gospodarki narodowej budżet przeznacza najwyższą sumę, wynoszącą 36,7% wydatków całego budżetu. Na tenże cel organa gospodarcze z własnych budżetów przeznaczają w 1949 r. sumę 37,4 miliarda rubli. W ten sposób na finansowanie gospodarki przewidziana jest ogólna suma 189,9 miliarda rubli, która przekroczy wydatki 1948 r. o 27 miliardów rubli.

Przy pozycji tej należy zaznaczyć, że zgodnie z wytycznymi KC WKP (b) rozpoczęła się w 1949 r. likwidacja (która ma być zakończona w 1950 r.) systemu dotacji państwowych dla przemysłu i transportu. Jak wiadomo, w czasie wojny, na skutek wzrostu płac i innych wojennych przyczyn, koszty własne produkcji szeregu gałęzi przemysłu ciężkiego i transportu znacznie wzrosły, ceny hurtowe natomiast i kolejowe taryfy przewozowe pozostały bez zmian. Ten stan rzeczy spowodował deficytowość szeregu gałęzi przemysłu ciężkiego, pokrywaną przez dotacje państwowe z budżetu. System ten w niektórych gałęziach przemysłu ciężkiego hamował wzmocnienie obrachunku gospodarczego, osłabiał bodźce do walki o obniżenie kosztów własnych, zmniejszał zainteresowanie kierowników poszczególnych przedsiębiorstw w wynikach działalności gospodarczej. Zakończenie rekonstrukcji gospodarki nie tylko stworzyło warunki, lecz uczyniło absolutnie koniecznym zlikwidowanie dotacji państwowych w drodze zdecydowanej obniżki kosztów własnych produkcji i pewnej podwyżki cen hurtowych produkcji ciężkiego przemysłu. Rząd ZSRR postanowił wprowadzić w 1949 r. nowe ceny hurtowe w niektórych gałęziach przemysłu ciężkiego i podnieść taryfy przewozowe dla ładunku. Zmiany te wprowadzono kosztem odpowiedniego zmniejszenia podatku obrotowego, przy czym ceny detaliczne nie tylko nie uległy zwyżce, lecz stopniowo się obniżają. Poprzez dążenie do zniżenia kosztów własnych produkcja deficytowa stanie się rentowną i nie będzie potrzebowała pokrycia przez dotacje państwowe z budżetu.

Do dalszych wytycznych partii i rządu, uwidocznionych w budżecie na rok 1949, należy zadanie realizacji kapitalnych inwestycji, na które budżet państwowy przeznacza sumę 79,8 miliarda rubli obok 25,7 miliarda rubli, jakie na ten cel ma wydatkować przemysł i organizacje gospodarcze z własnych środków finansowych. Poważne sumy przewiduje się na budownictwo mieszkaniowe, przy czym na indywidualne budownictwo mieszkaniowe przeznaczone są duże kredyty długoterminowe.

Wydatki z budżetu państwowego na finansowanie rolnictwa osiągną w 1949 r. sumę 32,7 miliarda rubli. Podstawowa część tych wydatków przeznaczona jest na dalszą mechanizację rolnictwa.

Z ogólnych wydatków na cele społeczno-kulturalne budżet na rok 1949 przeznacza m. in.:

na oświatę	60,8	miliarda rubli
na ochronę zdrowia . .	21,6	,, ,,
na ubezpieczenia społeczne	21,4	,, ,,
na zasiłki dla matek licznego potomstwa i matek samotnych	3,4	,, ,,
na państwowe ubezpieczenia społeczne . . .	16,4	,, ,,

Wydatki na utrzymanie sił zbrojnych stanowią pozycję, wynoszącą 19% wydatków całego budżetu państwowego".

Niemcy

Zrzeszenie Niemieckich Zakładów Budowy Maszyn opracowało nowy plan kont i zasady rachunku kosztów.

Nowy plan kont jest ułożony według systemu dziesiętnego i dzieli się na klasy, rzędy (zamiast dawnych grup), konta i subkonta.

Ugrupowanie klas nie uległo w zasadzie zmianie. W klasie 0, „majątek stały" podzielono na „majątek stały rzeczowy" i „majątek stały finansowy". W ramach rzeczowego majątku stałego pomiędzy „gruntami i budynkami" a „maszynami i urządzeniami" pozostawiono wolne miejsce dla „specjalnych obiektów". Oprócz umożliwienia wykazania innym branżom charakterystycznych obiektów, ma tam być wydzielony majątek pozaoperacyjny, podobnie jak to się dzieje w klasie 2 z nakładami i przychodami pozaoperacyjnymi.

Z prowadzonego dotychczas w klasie 1 konta „zaliczek" wydzielono „zaliczki na inwestycje", które zamieszczono w klasie 0.

W grupie „rozliczeń międzyokresowych" stworzono oprócz konta: „rozliczenia bilansu rocznego" także „rozliczenia bilansu krótkoterminowego", w zależności jednak od uznania okresowe rozliczenie nakładu następować może zarówno w księgowości, jak też statystycznie, poza nią.

W klasie 1 stworzono konto „wpływu rachunków niesprawdzonych" jak też „przejściowe konto wypłat"; mają one służyć dla tymczasowego księgowania transakcji, których ostateczny sposób księgowania jest jeszcze nieznany. Ponadto konto „właściciela" zostało z klasy 1 przeniesione do klasy 9. Klasa 3 zawiera jako nowość konto „wpływu materiałów", które sumarycznie przyjmuje wszystkie wpływające rachunki (za dostawy), a uznawane jest okresowo, w ciężar kont „surowce", „materiały pomocnicze i ruchu" oraz „inne materiały". Oprócz nieistotnych zmian w klasie 4, pozostałe klasy tj. 2, 4, 5, 6, 7, 8 i 9 zmianom nie uległy.

Zasady nowego rachunku kosztów mają za zadanie ustalenie kosztów dóbr i usług wytworzonych, celem kontroli gospodarności produkcji oraz dostarczenia podstaw dla planowania kosztów.

Rachunek kosztów powinien przy tym być tak opracowany, by koszty były ujęte w całości i raz tylko rozliczone. Ponadto zasady zwracają uwagę na wpływ stanu zatrudnienia na koszty.

Możliwe jest stosowanie różnych metod rozliczeń kosztów, tak w ramach księgowości (klasa 5, 6), jak i poza nią (statystycznie), jednak obrany system winien być konsekwentnie zachowany, przy czym raczej zalecane jest statystyczne rozliczanie kosztów, w odstępach miesięcznych lub kwartalnych.

Rozliczenie kosztów rodzajowych poprzez stanowiska na produkty, nie wykazuje większych zmian. Podział na stanowiska kosztów ma następować według kryterium terytorialnego, wykonywanej funkcji, zakresu odpowiedzialności lub przydatności dla celów rachunkowości.

Nowe jest tylko pojęcie „wspólnych kosztów specjalnych" (np. „rozwoju", „administracji", „sprzedaży"), które doliczane są pewnym wyrobom lub ich grupom częściowo bezpośrednio jako rodzaj kosztów (bezpośrednie wspólne koszty specjalne), częściowo zaś poprzez stanowiska kosztów (pośrednie wspólne koszty specjalne).

Z. Wilkosz (Łódź)

VADEMECUM PODATKOWE

Mgr STANISŁAW WEJROCH (Warszawa)

Przepisy wykonawcze do dekretu
z dnia 25 października 1948 r. o podatku obrotowym

Uwagi wstępne

Celem ujęcia obecnych zasad opodatkowania podatkiem obrotowym wydaje się niezbędne dokonanie przeglądu również przepisów wykonawczych. Przepisy te zamieszczone zostały w kilku odrębnych rozporządzeniach i zarządzeniach, zawierających wraz z przepisami dekretu całość zasad opodatkowania podatkiem obrotowym. Są to następujące akty prawne:

1) rozporządzenie Ministra Skarbu w sprawie wykonania dekretu z dnia 25 października 1948 r. o podatku obrotowym, zawierające ogólne przepisy wykonawcze (Dz. U. R. P. nr 17 z 1949, poz. 108);

2) rozporządzenie Ministra Skarbu w sprawie wejścia w życie art. 8 dekretu z dnia 25 października 1948 r. o podatku obrotowym oraz w sprawie specjalnego nadzoru podatkowego i odrębnego postępowania podatkowego odnośnie do niektórych towarów, wprowadzające w życie z dniem 1 stycznia 1949 r. specjalne, wyższe opodatkowanie sprzedaży (bądź wartości sprzedażnej) towarów, które uprzednio podlegały akcyzie, względnie opłacie monopolowej (Dz. U. R. P. nr 62, poz. 487);

3) rozporządzenie Ministra Skarbu w sprawie wejścia w życie przepisów art. 9 dekretu o podatku obrotowym oraz w sprawie obowiązku podatników odrębnego ujawniania w księgach: zakupu, produkcji oraz sprzedaży niektórych towarów i wyrobów, wprowadzające w życie z dniem 1 stycznia 1949 r. wyższe opodatkowanie sprzedaży tzw. towarów luksusowych (Dz. U. R. P. nr 62 z 1948, poz. 488);

4) zarządzenie Ministra Skarbu wydane w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu o poborze jednokrotnego podatku obrotowego od sprzedaży towarów przedsiębiorstw państwowych i pozostających pod zarządem państwowym, podległych Ministerstwu Przemysłu i Handlu (Dz. Urzędowy Min. Skarbu nr 102 z 1948, poz. 479);

5) zarządzenie Ministra Skarbu o poborze jednokrotnego podatku obrotowego od sprzedaży lub wymiany towarów „Polskiego Monopolu Tytoniowego", „Państwowego Monopolu Spirytusowego", „Polskiego Monopolu Solnego", „Państwowego Monopolu Zapałczanego" oraz pozostającego pod zarządem przymusowym przedsiębiorstwa wytwarzającego towary objęte monopolem zapałczanym, jak również losów loterii, urządzanych przez „Polski Monopol Loteryjny" (Dziennik Urzędowy Min. Skarbu nr 2 z 1949, poz. 6);

6) rozporządzenie Ministra Skarbu o poborze podatku obrotowego i dochodowego w formie ryczałtu (Dz. U. R. P. nr 17 z 1949, poz. 106);

7) rozporządzenie Ministra Skarbu o przedpłatach na poczet zaliczek na podatek obrotowy i dochodowy od podatników wykonujących roboty budowlane oraz inne prace związane z robotami budowlanymi (Dz. U. R. P. nr 17 z 1949, poz. 107);

8) zarządzenie Ministra Skarbu wydane w porozumieniu z Ministrami: Rolnictwa i Reform Rolnych oraz Przemysłu i Handlu w sprawie ustalenia wykazu produktów rolnych oraz surowców i półwyrobów, niezbędnych dla rolnictwa lub przemysłu krajowego (Monitor Polski nr A-21 z 1949, poz. 306).

Celem niniejszego artykułu jest przede wszystkim omówienie zmian wprowadzonych z dniem 1 stycznia 1949 r. w związku z włączeniem do podatku obrotowego dawnych akcyz i opłat monopolowych, a także zmian w zakresie objętym uprzednio obowiązującymi przepisami o podatku obrotowym. Pod tym kątem należy zatem dokonać przeglądu wymienionych wyżej przepisów wykonawczych.

Opodatkowanie obrotów towarami podlegającymi do dnia 31 grudnia 1948 r. akcyzie bądź opłacie monopolowej. *)

Art. 8 dekretu obejmuje tylko siedem (spośród dziesięciu) rodzai towarów, będących do dnia 31 grudnia 1948 r. „produktami akcyzowymi", a mianowicie: **wino** (moszcz i miód), **piwo, cukier skrobiowy, sztuczne środki słodzące, karty do gry, drożdże i kwas octowy.** Na mocy upoważnienia przewidzianego dla Ministra Skarbu w art. 3 ust. 9 dekretu, przepisy dotyczące tych siedmiu towarów zostały rozciągnięte na pozostałe trzy „produkty akcyzowe", tj. na **cukier, kwas węglowy i bibułkę** oraz na artykuły monopolowe (państwowych monopoli skarbowych): **spirytus, tytoń i wyroby tytoniowe, sól i zapałki** (§ 18 rozp. wyk.). Powołane na wstępie rozporządzenie Ministra Skarbu z dnia 27 grudnia 1948 r. (Dz. U. R. P. Nr 62, poz. 487) oznaczyło dzień 1 stycznia 1949 r. jako dzień wejścia w życie przepisów art. 8 dekretu, a tym samym wprowadziło z tym dniem nowe zasady opodatkowania obrotów wspomnianymi towarami.

W związku z wprowadzonym przez dekret rozszerzeniem przedmiotu opodatkowania rozszerzone również zostało pojęcie podatnika podatku obrotowego. Poza dotychczasowym obowiązkiem podatkowym wynikającym z faktu wykonywania świadczeń rzeczy lub usług, istnieje równorzędnie obowiązek podatkowy osób fizycznych, prawnych i spadków nie objętych co do wymienionych wyżej towarów w przypadkach: wydawania deputatów pracowniczych, konsumcji własnej, powstania ubytków lub innych braków — jeżeli towar został wytworzony lub sprowadzony z zagranicy przez daną osobę (spadek nieobjęty). Innymi słowy — podatnikiem jest w tych przypadkach wytwórca lub importer (niezależnie od wykonywanych przezeń sprzedaży takich samych lub innych towarów). Poza tym — tak określony obowiązek podatkowy rozciąga się również na przypadki przerobu lub zużycia towaru (wytworzonego względnie importowanego przez inny podmiot podatkowy), jeżeli przy sprzedaży towaru — ze względu na jego przeznaczenie — zastosowano niższą cenę sprzedażną, bądź gdy do obrotu z tej sprzedaży zastosowano niższą stawkę podatku albo całkowite zwolnienie od podatku (art. 3 ust. 3 i art. 10 ust. 3 dekretu oraz § 2 pkt 3, § 16 i § 102 rozp. wyk.). W tych ostatnio określonych przypadkach wprowadzenie obowiązku podatkowego ma na celu nie tylko zabezpieczenie interesów fiskalnych Skarbu Państwa, lecz realizuje także zasadę równomierności opodatkowania i respektuje względy słuszności, które to motywy przemawiają za tym, aby np. w przypadku sprzedaży po stosunkowo niskiej cenie spirytusu dla celów leczniczych, nabyty ulgowo z takim przeznaczeniem spirytus nie został użyty do konsumcji własnej podatnika. W tych wszystkich przypadkach przedmiotem

*) Zasady opodatkowania tych obrotów (wartości sprzedażnej), zawarte w dekrecie z 25. X. 1948 r. omówione zostały w artykule „Reforma podatku obrotowego", zamieszczonym w numerze grudniowym naszego czasopisma.

podatku jest sam towar, a podstawą opodatkowania — wartość sprzedażna towaru (art. 6 ust. 6).

Należy nadmienić, że za pobranie towaru do konsumcji własnej podatnika uważa się również pobranie wytworzonego lub przywiezionego z zagranicy towaru dla celów konsumcyjnych członków rodziny podatnika lub jego pracowników w celu czynienia darowizn, a także w celu odpłatnych lecz niezawodnych świadczeń w towarach (§ 14 rozp. wyk.).

Z tej zasady wynika m. in., że osoba przywożąca w ruchu podróżnym lub otrzymująca w przesyłce z zagranicy towar, nie przeznaczony do produkcji lub handlu, jest jednak podatnikiem podatku obrotowego, przy czym podstawę opodatkowania stanowiłaby zasadniczo wspomniana wartość sprzedażna. Z tym związane są przepisy rozp. wyk., wprowadzające dla tych przypadków zryczałtowany podatek obrotowy (§§ 113—117 rozp. wyk.), przy czym podstawę obliczenia podatku stanowi ilość przywożonego towaru. Wydaje się wskazane wyraźne podkreślenie różnicy między przypadkiem osobistego przywozu towaru z zagranicy na osobisty użytek, a otrzymaniem go w przesyłce. W pierwszym przypadku pewne niewielkie ilości omawianych towarów zostały zwolnione od podatku (§ 52 rozp. wyk.), w przypadku drugim — każda ilość towaru otrzymanego w przesyłce podlega podatkowi. Ten osobliwy przypadek podmiotowości podatkowej w związku z przywozem (otrzymaniem w przesyłce) towaru z zagranicy, przeznaczonego na osobisty użytek, został specjalnie potraktowany w nowej wykładni do art. 22 dekretu, ustalonej w § 121 ust. 2 rozp. wyk., według której na podatnikach, podlegających opodatkowaniu **wyłącznie** zryczałtowanym podatkiem obrotowym według zasad określonych w §§ 113—116, nie ciąży obowiązek uzyskiwania kart rejestracyjnych.

W związku z recepcją akcyz i opłat monopolowych uległo zwężeniu dotychczasowe zwolnienie od podatku przemysłu domowego, wykonywanego ubocznie przez rolników lub pracowników rolnych. Ze zwolnienia tego wyłączono wytwarzanie wina, piwa, cukru, spirytusu, octu, tytoniu oraz wyrobów tytoniowych (§ 36 ust. 2 rozp. wyk.) z tym jednak, że napoje winne wyprodukowane domowym sposobem w kraju, przeznaczone do użytku we własnym gospodarstwie wytwórcy, jeżeli ilość wytworzonych w ciągu roku napojów łącznie z posiadanym zapasem nie przekracza 100 litrów, nie podlegają podatkowi (§ 118 pkt 20 rozp. wyk.).

Zwolnienia od podatku towarów, wymienionych w art. 8 dekretu, przewidziane w art. 4 pkt 40, zostały określone konkretnie dopiero przepisami rozp. wyk., bowiem przepisy art. 4 pkt 40 zawierają delegacje dla Ministra Skarbu do określenia ilości towarów zwolnionych bądź warunków zwolnienia. Ponadto art. 4 pkt 40 dekretu upoważnia Ministra Skarbu do rozciągnięcia przewidzianych w nim zwolnień na inne towary. W wykonaniu tych delegacyj: 1) przepisy dotyczące zwolnień towarów zostały rozciągnięte (§ 49 rozp. wyk.) co do poszczególnych rodzajów zwolnień na wszystkie lub niektóre towary wymienione w omówionym już § 18 rozp. wyk., 2) określone zostały ilości towarów, podlegające zwolnieniu od podatku, normy zaników i wydajności, jak również warunki stosowania zwolnień (§§ 50—62 rozp. wyk.).

Z bardziej szczegółowego przeglądu wspomnianych przepisów wynika, że zwolnienia z tytułu: **1) zniszczenia towaru** oraz **przywozu towaru z zagranicy z przeznaczeniem na potrzeby zwierzchników państw obcych lub na potrzeby przedstawicielstw dyplomatycznych państw obcych** — rozciągnięto na wszystkie towary wymienione w § 18, **2) zużycia na próbki w laboratoriach i do badań naukowych** oraz **przywozu z zagranicy przez podróżnych na osobisty użytek i jako bezpłatne próbki** (w ilościach określonych w § 51 wzgl. 52) — na towary wymienione w § 18 z wyjątkiem kwasu węglowego, **3) ubytków** w granicach norm zaniku i norm wydajności — na spirytus.

Przepisy dotyczące zwolnień z tytułu zniszczenia, zużycia na próbki do badań laboratoryjno-produkcyjnych lub naukowych oraz ubytku towaru, stosuje się tylko w tych przypadkach, w których podatek przypadający od obrotu ze sprzedaży towaru nie został uiszczony, bądź gdy uiszczono go nie według najwyższej stawki podatku. Uiszczony już podatek od obrotu ze sprzedaży towaru, który uległ następnie zniszczeniu, nie podlega zwrotowi.

Zwolnienie od podatku z tytułu zniszczenia towaru uzależnione jest od rodzaju przyczyny zniszczenia (działanie siły wyższej, inne zdarzenie, któremu nie można było zapobiec), zgłoszenia faktu zniszczenia, a jeżeli okoliczności to umożliwiają — także od załączenia dowodów stwierdzających rodzaj i ilość zniszczonego towaru.

Norma wolnego od podatku **deputatu pracowniczego** określona została wyłącznie **dla piwa** w ilości 1 litra dziennie na jednego pracownika za każdy dzień faktycznego zatrudnienia.

Normy zaników ustalone zostały w rozp. wyk. **bądź definitywnie** jako normy maksymalne (dla napojów winnych, cukru skrobiowego, drożdży i spirytusu), bądź jako normy maksymalne (dla piwa i sztucznych środków słodzących), w granicach których władza podatkowa określa normy indywidualne dla poszczególnych przedsiębiorstw na podstawie faktycznych strat produkcyjnych z roku poprzedzającego, dla przedsiębiorstw zaś nowopowstałych — na podstawie rzeczywistych strat przedsiębiorstw o podobnych urządzeniach technicznych i warunkach produkcji. Warunki stosowania norm zaników, sposób ich obliczania, jak również sposób obliczania zapasu towarów i półwyrobów określają przepisy o specjalnym nadzorze podatkowym i odrębnym postępowaniu podatkowym (§ 61 ust. 1 rozp. wyk.), tj. utrzymane w mocy — do czasu nowego uregulowania — przepisy obowiązujące przed dniem 1 stycznia 1949 r. w zakresie akcyz (§ 2 wymienionego na wstępie w pkt 2 rozporządzenia Ministra Skarbu z dnia 27 grudnia 1948 r.).

W zakończeniu przeglądu zwolnień od podatku towarów, podlegających do końca r. ub. akcyzie wzgl. opłatom monopolowym, należy wspomnieć o przepisie § 63 rozp. wyk., zawierającym wykładnię do art. 4 pkt 40 lit. g) dekretu. W myśl tej wykładni towary przywożone z zagranicy **na potrzeby misji zagranicznych** korzystają ze zwolnienia na równi z towarami przeznaczonymi na potrzeby zwierzchników państw obcych i ich otoczenia podczas pobytu na polskim obszarze celnym lub na potrzeby przedstawicielstw dyplomatycznych państw obcych.

W związku z istniejącymi do dnia 31 grudnia 1948 r. **wolnymi składami,** do których przesyłano towary pod węzłem akcyzy bądź opłaty monopolowej **bez pobrania akcyzy wzgl. opłaty monopolowej,** powstało przejściowe zagadnienie właściwego opodatkowania obrotu ze sprzedaży (wartości sprzedażnej) towarów, pozostających w dniu 1 stycznia 1949 r. w wolnych składach, bądź później odebranych w tych składach, jeżeli wysłanie towaru do wolnego składu nastąpiło przed dniem 1 stycznia 1949 r. Ponieważ chodzi tu o tę grupę towarów, które do końca roku ub. podlegały akcyzie bądź opłacie monopolowej z chwilą wprowadzenia towaru do obrotu, co w zakresie powstania obowiązku podatkowego w podatku obrotowym odpowiada w zasadzie momentowi sprzedaży towaru — nie byłoby słuszne, aby powstający w roku 1949 obrót z tytułu sprzedaży omawianych towarów podlegał opodatkowaniu według stawek podatku przewidzianych w art. 7 dekretu, skoro obrót tymi towarami winien być obciążony takim quantum podatku, jakie stanowi suma obciążenia „dawnym“ podatkiem obrotowym i akcyzą wzgl. opłatą monopolową, tj. stawką z art. 8, bądź wynikającą z przepisów wydanych na podstawie art. 19 dekretu. Z tych względów obrót ze sprzedaży omówionych towarów podlega opodatkowaniu według stawek podatku przewidzianych we wskazanych ostatnio przepisach. Również ubytki i inne braki towarów,

pozostających w wolnych składach w dniu 31 grudnia 1948 r., podlegają opodatkowaniu według omówionych już zasad opodatkowania ubytków i braków (§ 96 rozp. wyk.).

Wpłacanie zaliczek na podatek uregulowane zostało odrębnie dla podatników osiągających obroty omawianymi towarami. Przypomnijmy, że u tych podatników obrotem podatkowym jest również wartość sprzedażna towarów (w przypadkach ubytków, braków itd.). Wprowadzono tu stosunkowo krótkie, bo z reguły pięciodniowe okresy obliczania obrotu i odpowiednio do tego w dniach bezpośrednio po tych okresach następujących — terminy deklarowania i wpłacania zaliczek. Jeżeli podatnik, podlegający obowiązkowi wpłacania określonych zaliczek, osiąga również, w okręgu jednego urzędu skarbowego (rewizyjnego), obroty, do których stosuje się stawki z art. 7 bądź 9 dekretu, obowiązany jest od tych ostatnich obrotów wpłacać zaliczki miesięczne do dnia 6 następnego miesiąca, tj. wraz z pierwszą w danym miesiącu zaliczką od obrotu dawnymi „produktami akcyzowymi" wzgl. towarami monopolowymi (§ 105 rozp. wyk.). Ustalenie dla tych ostatnich obrotów stosunkowo częstych terminów płatności zaliczek uzasadnione jest wyższym opodatkowaniem, przy czym należy także wziąć pod uwagę, że dawną akcyzę pobierano już z chwilą wprowadzenia towaru do obrotu. Omawiane zasady nie dotyczą przedsiębiorstw opłacających jednokrotny podatek obrotowy, o którym będzie jeszcze mowa. (Ciąg dalszy nastąpi)

NASZE ZAGADNIENIA W CUDZYM ŚWIETLE

CO PISZE POLSKA PRASA GOSPODARCZA ?

Nr 4 z kwietnia br. „Gospodarki Planowej" przynosi m. in. w rubryce „Z radzieckich doświadczeń gospodarczych" artykuł G. Czubukowa pt. „Radzieckie przedsiębiorstwa w walce o przyspieszenie tempa obrotowości środków", który w całości przytaczamy:

„W roku ubiegłym z inicjatywy moskiewskich przedsiębiorstw rozwinęło się w przemyśle radzieckim silne dążenie do obniżenia kosztów własnych produkcji i do podnoszenia dochodowości przedsiębiorstwa. Celem tego dążenia jest zmobilizowanie dodatkowych zasobów dla rozszerzenia produkcji i szybszego wykonania planu pięcioletniego. W r. ub. ogólna suma ponadplanowej oszczędności, powstała z obniżenia kosztów własnych produkcji przemysłowej, wynosiła ponad 6 mild. rubli.

W styczniu r. b. przedsiębiorstwa moskiewskie w entuzjastycznym wysiłku do przedterminowego wykonania powojennej pięciolatki wystąpiły z nową godną uwagi inicjatywą. W piśmie skierowanym do J. W. Stalina zespoły 103 fabryk i zakładów wzięły na siebie obowiązek wydatnego przyspieszenia obrotowości swoich środków, aby za każdego rubla środków obrotowych produkować więcej niż dotychczas. W związku z tym przedsięwzięciem postanowiono w r. 1949 wycofać z obrotu 400 miln. rubli. Inicjatywę tę podchwyciły obecnie wszystkie fabryki i zakłady w kraju.

Co to jest obrotowość środków i w jaki sposób osiągnąć przyspieszenie jej tempa?

Każde przedsiębiorstwo radzieckie otrzymuje od państwa określoną sumę środków obrotowych, niezbędnych do wykonania ustalonego planu. Przedsiębiorstwo puszcza je w obrót: zakupuje zapasy surowca, paliwa, materiałów pomocniczych itp. Po zakończeniu cyklu produkcyjnego, tj, gdy surowce i materiały pomocnicze zostały przetworzone na gotowe produkty, dostarcza się wyprodukowany towar odbiorcom, którzy płacą za niego. W ten sposób puszczone w obrót środki w ciągu określonego czasu powracają do przedsiębiorstwa Ten okres czasu nazywa się okresem obrotowości środków.

Ale okresy obrotowości mogą przedłużać się lub skracać; zależy to od szeregu okoliczności. Np. niektóre przedsiębiorstwa posiadają na swych składach minimalne ilości surowców, ściśle odpowiadające normalnemu biegowi produkcji, inne natomiast znacznie pod tym względem przekraczają normalne zapotrzebowanie na surowce. Rozumie się, że w tym drugim wypadku pewna część środków obrotowych jest zamrożona i to przedłuża okres ich obrotowości w stosunku do czasu ustalonego w planie.

W jeszcze większym stopniu szybkość obrotu środków zależy od długości cyklu produkcyjnego, od objętości produkcji niedokończonej, od oszczędnego gospodarowania surowcem, paliwem, narzędziami, elektroenergią, od terminów dostaw gotowej produkcji do odbiorców itp.

Tak więc tempo obrotowości środków określa poziom organizacji produkcji i umiejętności kierownictwa w zakresie prawidłowego wyzyskania materialnotechnicznej bazy produkcyjnej. Zwolnienie tempa obrotowości środków może spowodować poważne trudności finansowe i uniemożliwić przedsiębiorstwu wykonanie planu produkcyjnego. I odwrotnie, przyspieszenie tempa obrotowości stwarza dodatkowe możliwości rozszerzenia i polepszenia produkcji.

Celem pomyślnego rozwiązania zadań planu przedsiębiorstwa podejmują cały kompleks środków organizacyjno-technicznych i finansowych. Np. w celu skrócenia cyklu produkcyjnego wprowadza się w szerokim zakresie nowe, wysoko produkcyjne technologiczne procesy, wiele czynności przestawia się na system pracy ciągłej i taśmowej, zwiększa się mechanizację pracochłonnych robót itp. Wprowadza się ściślejszy ład w organizację i planowanie materiałowotechnicznego zaopatrzenia w gospodarkę magazynów. Ustala się ściślejsze normy rozchodowania materiałów. Wzmacnia się walkę o obniżenie nieprodukcyjnych wydatków i o wszechstronną oszczędność. Podejmuje się różne środki mające na celu szybszą realizację gotowej produkcji i szybszą jej wysyłkę do odbiorców itp.

Przekonywującym przykładem na to, jak dalece przyspieszenie tempa obrotowości środków dodatnio wpływa na wyniki przedsiębiorstwa, jest moskiewska fabryka „Dynamo". W r. 1948 zespół dynamowców zadał sobie wiele trudu by skrócić cykl produkcyjny. Osiągnięto w stosunku do ustanowionych norm znaczne zmniejszenie zapasu materiałów, przyspieszono proces produkcyjny, zaczęto sprawniej realizować gotową produkcję. W wyniku tych usiłowań okres obrotowości środków skrócono do 112 dni, zamiast przewidzianych 124 dni. Dopomogło to do wydatnego przekroczenia programu produkcji i osiągnięcia około 20 miln. rubli ponadplanowej akumulacji.

Jeszcze jeden przykład. Moskiewska fabryka łożysk: okres obrotowości materiałów ustalony był w planie na 29,4 dnia, faktycznie jednak wyniósł tylko 20,2 dnia. Jeszcze znaczniej zmniejszono pozostałości produkcji niedokończonej. W całości doprowadzono w przedsiębiorstwie okres obrotowości do 99 dni, zamiast 164 dni ustalonych w planie. Za każdy rubel środków obrotowych fabryka powinna była wypuszczać produkcję o wartości 2 rub. 7 kop., faktycznie zaś produkcja osiągnęła wartość 2 rub. 58 kop.

Wielki krąg zagadnień związanych z zadaniem przyspieszenia tempa obrotowości środków świadczy o tym, że w jego rozwiązaniu powinien uczestniczyć nie tylko aparat administracyjny przedsiębiorstwa, ale także cała załoga i każdy poszczególny pracownik. To jest właśnie źródło owego rozmachu, jaki w Związku Radzieckim cechuje dążenie do przyspieszenia tempa obrotowości środków. W wielu fabrykach i zakładach wskaźniki obrotowości podaje się do wiadomości każdemu oddziałowi, każdej brygadzie, każdemu robotnikowi. Są one gruntownie omawiane, przy czym uczestnicy zebrań zawsze wnoszą niemało cennych praktycznych propozycji zmierzających do dalszego podwyższenia wskaźników. Dzięki temu wychodzą na jaw wciąż nowe rezerwy produkcyjne, stojące do dyspozycji przedsiębiorstwa.

Również w toku samej pracy pojawiają się nowe propozycje rokujące duże efekty gospodarcze. Powodzenie osiągnięte na tym lub innym odcinku produkcji staje się wkrótce udziałem innych odcinków i przedsiębiorstw. Szeroki rozgłos socjalistycznego współzawodnictwa gwarantuje upowszechnienie się doświadczeń przodowników we wszystkich fabrykach i zakładach. W dziele tym uczestniczy nie tylko administracyjno-techniczny personel przedsiębiorstwa, lecz i cała społeczność: organizacje partyjne, związki zawodowe, młodzieżowe, naukowe.

Poważną pomoc w walce o przyspieszenie tempa obrotowości środków okazuje przedsiębiorstwom Bank Państwa ZSRR. Np. w moskiewskim miejskim oddziale Banku Państwa rozszerzono znacznie operacje wzajemno-zaliczeniowe; w tym celu stworzono osiem branżowych biur specjalnych dla przeprowadzania wzajemnych rozrachunków między przedsiębiorstwami w wyniku operacji towarowych. Rozrachunek za pośrednictwem biur oddziałów Banku Państwa pozwolił na zredukowanie sumy środków niezbędnych do wzajemnych rozrachunków pomiędzy organizacjami gospodarczymi, co wpłynęło na znaczne przyspieszenie tempa obrotowości środków. Prócz tego ta forma rozrachunków pozwala na zastosowanie dokumentacji bardziej uproszczonej niż w zwykłych rozrachunkach.

Ruch zmierzający do przyspieszenia tempa obrotowości środków jest jeszcze jednym niewątpliwym świadectwem wyższości socjalistycznego systemu gospodarki. W społeczeństwie socjalistycznym każdy człowiek pracy jest żywotnie zainteresowany w sukcesach produkcji, ponieważ nikt nie przywłaszcza sobie rezultatów jego pracy, lecz obraca się je na dobro samych pracowników. Na tym polega wielka siła ustroju socjalistycznego i tu jest źródło stałego i ciągle szybszego rozwoju ekonomiki socjalistycznej".

Nr 4/1949 „Wiadomości Narodowego Banku Polskiego" przynosi bardzo cenny artykuł M. Kucharskiego na temat:

„Normowanie środków obrotowych".

Nie jesteśmy w stanie przytoczyć go w całości, ograniczymy się więc do podania uwag wstępnych, zachęcając równocześnie Czytelników do zapoznania się z całością artykułu.

„Normowanie środków obrotowych w gospodarce socjalistycznej posiada znacznie szersze cele niż określanie li tylko wskaźników dla racjonalnej gospodarki środkami obrotowymi przez poszczególne przedsiębiorstwa. Staje się ono bowiem w swym najgłębszym ujęciu zagadnieniem planowania podziału dochodu narodowego. Jeśli rozpatrujemy dane społeczeństwo jako całość i dla niekomplikowania zagadnienia wyłączymy wymianę z zagranicą, wówczas wytworzony w określonym okresie czasu dochód tego społeczeństwa możemy w sposób wyczerpujący podzielić na trzy części: inwestycje, zapasy (środki obrotowe), konsumcję. Oznacza to, że w tym okresie czasu pewna część pracy ludzkiej przeznaczona została do budowy domów, fabryk i innych urządzeń trwałych, inna do wytworzenia zapasów przeznaczonych bądź do dalszej produkcji bądź do konsumcji w następnych okresach gospodarczych, inna wreszcie do wytworzenia dóbr przeznaczonych do konsumcji w bieżącym okresie gospodarczym. Jest rzeczą samo przez się zrozumiałą, że przy danej rozporządzalnej ilości pracy, im więcej zrobimy inwestycji i im więcej stworzymy zapasów, tym mniej dóbr możemy przeznaczyć do bieżącej konsumcji. To oczywiste stwierdzenie ma niezmiernie ważkie znaczenie, ponieważ początkowy okres budowy gospodarki socjalistycznej połączony jest zawsze — zwłaszcza w krajach zacofanych gospodarczo lub zniszczonych jak nasz — z ambitnymi planami w zakresie inwestycyj związanych z odbudową kraju oraz z rozbudową przemysłu. Przyspieszanie zaś tempa rozwoju gospodarczego połączone jest z natury rzeczy z koniecznością utrzymywania na stosunkowo niższym poziomie bieżącej stopy życiowej ludności (na rzecz zwiększenia jej w przyszłości). Z tego punktu widzenia rola zapasów czyli kształtowania się środków obrotowych jest wielce doniosła. Zmniejszenie bowiem do minimum koniecznych dla utrzymania ciągłości produkcji zapasów oznacza możliwość zwiększenia inwestycyj przy postulowanym poziomie stopy życiowej ludności lub zwiększenia stopy życiowej ludności przy ustalonym planie inwestycyjnym.

Oczywiście pewien stały wzrost zapasów w miarę produkcji i obrotów jest nieunikniony i wynika z konieczności utrzymywania pewnych rezerw surowców, materiałów, niewykończonej produkcji oraz wyrobów gotowych, przeznaczonych do wysyłki dla odbiorców. Jest to więc naturalna konsekwencja istniejącego sposobu gospodarowania opartego na okrężnych drogach produkcyjnych z jednej strony oraz na podziale pracy i wymianie z drugiej strony. Wywołany przez te czynniki wzrost zapasów jest nie tylko konieczny, ale stanowi jednocześnie nieodłączny warunek powiększenia produkcji, a przez to i konsumcji. Mogą wreszcie być tworzone zapasy specjalne np.: surowców importowanych, z uwagi na nie ustabilizowane warunki wymiany z zagranicą, zbóż na wypadek nieurodzaju itp. W obydwu jednak przypadkach wzrost zapasów powinien być objęty narodowym planem gospodarczym w postaci planu środków obrotowych. Wtedy dopiero jest możliwe pełne zamknięcie ogólnego planu gospodarczego, sprowadzające się do następującego wzoru: Produkcja — Inwestycje + Wzrost środków obrotowych = Konsumcja.

Zachodzi teraz pytanie, czy wszystkie zapasy możemy zaliczyć do środków obrotowych, samo bowiem określenie „środki obrotowe" zakłada, że każdy element majątku obrotowego jest w stałym ruchu wynikającym z funkcjonowania przedsiębiorstwa. Czy wobec tego specjalne rezerwowe zapasy surowców lub wynikające z zatorów w zbycie remanenty wyrobów gotowych należy obejmować pojęciem środków obrotowych? Niewątpliwie tak, gdyż prędzej czy później środki wejdą do obrotu, a byłoby rzeczą trudną dzielić majątek pomiędzy przedsiębiorstwa oraz ogólny majątek narodowy na więcej grup, niż dotychczas przyjmowane: majątek trwały i majątek obrotowy. Wszelkie dodatkowe zapasy są pewnym przerostem (świadomie czy nieświadomie tworzonym) koniecznego stanu środków obrotowych, ale właśnie jako przerost tej wielkości jest jednocześnie jej elementem.

Pozostają jeszcze do omówienia środki pieniężne. Z punktu widzenia przedsiębiorstwa należą one niewątpliwie do środków obrotowych. Czy są nimi jednak dla społeczeństwa jako całości? Zdaniem naszym należy odpowiedzieć negatywnie. Pieniądz jest w tym przypadku tylko miernikiem wartości i pośrednikiem wymiany i jeśli nie jest równocześnie towarem (np. pieniądz złoty) nie może być zaliczany ani do majątku, ani do dochodu narodowego, jakkolwiek przez to, że oddaje w ręce swego posiadacza prawo dysponowania dobrami materialnymi, może poprzez spowodowane przezeń zmiany cen i kosztów wpływać w sposób

istotny na strukturę produkcji i podział dochodu narodowego. *)

W tym dużym skrócie rzucone myśli — jak na to pozwalają rozmiary artykułu — mają na celu podkreślenie potrzeby normowania środków obrotowych. Problem ten nabiera tym większej wagi, że gospodarka planowa w zasadzie nie może i nie chce posługiwać się ceną uzależnioną od każdorazowych wyników gry rynkowej. Nie oznacza to oczywiście, żeby cena w gospodarce planowej miała być elementem bezwzględnie stałym, ale w każdym razie na tyle stałym, aby umożliwiała kalkulację i planowanie. W tych warunkach fluktuacje zapasów należy traktować jako wskaźniki dla władz planujących. Nadmierne zapasy pewnych towarów, a kolejki przy nabywaniu innych towarów są — o ile pominiemy wadliwości techniki dystrybucyjnej — jedynymi sprawdzianami zwichnięcia równowagi między podażą i popytem, a tym samym między produkcją a gustami konsumentów.

Dwuletni okres jaki upłynął od poruszenia po raz pierwszy zagadnienia normatywów środków obrotowych przez mgra B. Blassa**) nie obfitował w szerszą dyskusję na ten temat na łamach prasy fachowej, jak należałoby tego oczekiwać z uwagi na doniosłość tego zagadnienia. Można nawet zaryzykować twierdzenie, że korzyści tej metody normowania środków obrotowych nie znalazły należytego zrozumienia w wielu przedsiębiorstwach, a również nie zawsze w praktyce bankowej. W parze z tym niejednokrotnie występującym brakiem zainteresowania, szło niezrozumienie istoty normowania środków obrotowych oraz zasad i metody obliczania „normatywów". Oto dlaczego przypomnienie tych zasad oraz poddanie ich krytyce w ewentualnie spowodowanych artykułach dyskusyjnych uważamy za wielce celowe.

Sposób obliczania normatywów może być dwojaki: albo oparty na wskaźnikach s t a t y s t y c z n y c h, albo też na wskaźnikach t e c h n i c z n y c h. Pierwsze z nich wyliczamy na podstawie sprawozdań z poniesionych kosztów oraz na podstawie bilansów przedsiębiorstwa za okres ubiegły. W ten sposób możemy obliczyć średni dzienny stan zapasów w porównaniu do średniego dziennego zużycia. Jeśli więc np. w ciągu kwartału (75 dni pracy) przedsiębiorstwo zużyło surowców za 300.000 zł, to na jeden dzień pracy przypada zużycie za zł 4.000. Jeśli równocześnie przeciętny stan zapasów w tym okresie czasu wynosił zł 60.000 to oznacza to, że przedsiębiorstwo posiadało przeciętnie zapas odpowiadający 15-dniowemu zużyciu (60.000 : 4.000). Tą drogą otrzymujemy wskaźnik zapasów w dniach (W), który może nam posłużyć do ustalenia normatywu na okres następny, na podstawie wzoru: $N = W \frac{R}{d}$ (N — normatyw, R — zużycie w preliminowanym okresie, d — ilość dni preliminowanego okresu). Przypuśćmy więc, że w kwartale następnym z uwagi na wzrost produkcji zużyjemy surowców za zł 450.000. Wówczas normatyw dla surowców wyniesie:

$$15 \times \frac{450.000}{70} = 90.000$$

Ten sposób obliczania normatywów posiada trzy zasadnicze niedogodności. Pierwsza z nich wynika z trudności technicznych związanych z obliczaniem przeciętnego stanu zapasów. Ażeby było ono ścisłe, musiałoby się opierać na średniej arytmetycznej stanów we wszystkich dniach okresu sprawozdawczego. Branie pod uwagę tylko niektórych stanów np. na koniec miesiąca, stwarza możliwość wybrania stanów najmniej charakterystycznych dla danego przedsiębiorstwa. Druga najbardziej zasadnicza wada polega na tym, że przy tego rodzaju obliczeniach wychodzimy z pewnych stanów w przeszłości, które mogły być wynikiem nieprawidłowej gospodarki przedsiębiorstw (nadmierne zapasy). Stosowanie tej metody jest przeto zawsze związane z niebezpieczeństwem sugerowania się przeszłością. Dlatego też uzyskane tą drogą wskaźniki nie mogą być nigdy przyjmowane bezkrytycznie i muszą być skonfrontowane z analizą całokształtu warunków, w jakich przedsiębiorstwo pracowało i w jakich będzie pracować w przyszłości. Wreszcie ostatnia wada tego systemu polega na ustalaniu przeciętnych stanów zapasów. Przedsiębiorstwo natomiast będzie z reguły posiadało zapasy raz poniżej przeciętnej (w dniach przed nadejściem nowych dostaw), innym razem powyżej przeciętnej (bezpośrednio po nadejściu nowej partii surowców). Przeto operowanie przeciętnym lub „stałym" zapasem utrudnia kontrolę poszczególnych elementów normatywu. Skoro bowiem z uwagi na cykl dostaw, zapasy przedsiębiorstwa wahają się od 10—30 jednostek, przeciętny stan zapasów (normatyw) wyniesie 20 jednostek, co dawałoby podstawę do twierdzenia, że w dniach, w których przedsiębiorstwo posiadało stan zapasu w wysokości 30 jednostek, normatyw dla tego zapasu został przekroczony o 50%.

Wydaje się przeto rzeczą konieczną oparcie się głównie na wskaźnikach technicznych. Wówczas dopiero normatywy byłyby związane z analizą działalności przedsiębiorstw i posiadały pełną wartość operatywną".

*) Wpływ ten w gospodarce planowej jest jednak ograniczony, ponieważ dyspozycje czynnikiem pracy i dobrami materialnymi są w większości przypadków z góry ustalone niezależnie od dyspozycji środkami pieniężnymi, które się raczej doń dostosowują.

**) „Normowanie środków obrotowych" Gospodarka Planowa Nr 4, 1947.

Z ostatniej chwili

W chwili oddawania numeru do druku ukazał się ważny okólnik Ministerstwa Skarbu, który brzmi:

OKÓLNIK

z dnia 31 maja 1949 r.

w sprawie przedłużenia do końca 1949 r. mocy obowiązującej okólnika Ministerstwa Skarbu z dnia 27 lutego 1948 r. w sprawie dowodów wewnętrznych na zakup niektórych rzeczy ruchomych.

Ministerstwo Skarbu przedłuża do końca 1949 r. ważność okólnika Ministerstwa Skarbu z dnia 27 lutego 1948 r. w sprawie dowodów wewnętrznych na zakup niektórych rzeczy ruchomych (Dz. Urz. Min. Sk. Nr 23, poz. 90) z tą zmianą, że wnioski podatników o przyznanie indywidualnych ulg w szerszym zakresie, aniżeli ulgi przewidziane generalnie okólnikiem z dnia 27 lutego 1948 r. powinny być w każdym przypadku zaopiniowane przez Państwową Komisję Planowania Gospodarczego — Departament Przemysłu, która przejęła odpowiednie kompetencje Ministerstwa Przemysłu i Handlu — Departament Planowania".

Prenumerata miesięcznika „Rachunkowość — Podatki" wynosi (wraz z przesyłką pocztową) półrocznie zł 750,—. Numer pojedynczy kosztuje zł 125. — **Cennik ogłoszeń:** ogłoszenia za tekstem: cała str. 75.000,— zł, ½ str. 40 000,— zł, ¼ str. 22.000,— zł, ⅛ str. 14.000,-zł, 1/16 str. 9.000,— zł. (Miejsce wybrane drożej). Za teksty ogłoszeń Redakcja nie odpowiada. **Adres Redakcji: Kraków,** ulica Grottgera Boczna 9/7. — **Adres Administracji: Katowice,** ul. 3 Maja 23, telefon 317-73. — Konto **P. K. O.** Katowice III 309. Druk: P. K. Z. G. oddz. 2 — Nr zam. 878 — 9000 — VI. 49. — R-020222